

УИЛЯМ ШЕКСПИР

ХЕНРИ VIII

Част 11 от „Исторически драми“

Превод от английски: Валери Петров, 1981

chitanka.info

ХЕНРИ VIII^[0]

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

КРАЛ ХЕНРИ ОСМИ
КАРДИНАЛ УУЛЗИ
КАРДИНАЛ КАМПЕЙУС — папски легат
КАПУЦИУС — посланик на император Карл V
КРАНМЪР — Кентърбърийски архиепископ
ДУК НОРФЪК
ДУК БЪКИНГАМ
ДУК СЪФЪК
ГРАФ СЪРИ
ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ
ЛОРД-КАНЦЛЕРЪТ
ГАРДИНЪР — Уинчестърски епископ
ЛИНКЪНСКИЯТ ЕПИСКОП
ЛОРД АБЪРГАВЕНИ
ЛОРД САНДЗ
СЪР ХЕНРИ ГИЛФОРД
СЪР ТОМАС ЛЪВЕЛ
СЪР АНТОНИ ДЕНИ
СЪР НИКЛАС ВОУКС
ДВАМА СЕКРЕТАРИ — на Уулзи
КРОМУЕЛ — служител на Уулзи
ГРИФИТ — мажордом на кралица Катерина
ТРИМА БЛАГОРОДНИЦИ
ДОКТОР БЪТС — лекар на краля
ГЛАВЕН ГЛАШАТАЙ
УПРАВИТЕЛ на дук Бъкингам

БРАНДОН

ПРИСТАВ

ВРАТАР на залата на Съвета

ПАЖ на Гардинър

ГЛАШАТАЙ

ВРАТАР на двора и негов **ПОМОЩНИК**

КРАЛИЦА КАТЕРИНА — съпруга на краля; после разведена с него

АНА БОЛИЙН — придворна дама на кралицата; после кралица

ВЪЗРАСТНА ДАМА — приятелка на Ана Болийн

ПЕЙШЪНС — прислужница на кралица Катерина

Лордове и дами, без реплики; прислужнички на кралицата; писари, офицери, пристави, стражи, слуги; духове.

Място на действието: Лондон, Уестминстър, Кимболтон.

[0] Оригиналното заглавие на пиесата е „*The famous History of the Life of King Henry the Eighth*“ — „Прочутата история за живота на крал Хенри Осми“. Повечето от действащите лица са исторически. Крал Хенри Осми (1509–1547) бил жесток деспот, грубо чувствен по природа. Той се женил шест пъти, като с две от жените си се развел и две от тях пратил на ешафода. Със своите министри и съветници се разправял жестоко, когато те преставали да му угаждат. Във външната политика след войни срещу французите станал отначало съюзник на краля на Франция Франсоа I в борбата му срещу Карл V, крал на Испания и германски император, а след това — съюзник на последния до поражението на Франция.

Томас Уулзи (ок. 1475–1530) бил ловък политик, който се издигнал благодарение на способността си да се представя за верен изпълнител на кралската воля до лорд-канцлер и фактически управител на страната. Поради неуспеха си да издейства съгласието на папата за развода на Хенри с Катерина изпаднал в немилост, бил отстранен от двора и лишен от всичките си имуществва.

Кралица Катерина, дъщеря на испанския крал Фердинанд Католика и Изабела Арагонска, била отначало омъжена за принц Артър, наследник на Хенри VII, който умрял година след сватбата, а след това станала съпруга на брат му Хенри VIII. От петте деца на този

брак останала жива само принцеса Мария (бъдещата Мария Кървавата). Поради това че не му родила наследник и защото се стремил към мир с Франция Хенри VIII решил да се раздели с нея. Като не получил съгласието на Рим, той упражнил натиск над английското духовенство и след като то благословило развода му, се оженил за Ана Болийн. Това довело до скъсване с Католическата църква и до образуването на отделна Англиканска църква, възглавявана от самия крал.

Ана Болийн, придворна дама на кралица Катерина, се готвела от млада за фаворитка на краля, каквато преди нея била майка ѝ. Обвинена на свой ред в изневяра от краля, който искал да се ожени за придворната ѝ дама Джейн Сеймур, била осъдена на смърт и екзекутирана през 1536 г. ↑

ПРОЛОГ

Влиза Прологът.

Тоз път не съм дошъл да будя смях.
Истории такива, че от тях
побиват тръпки, подлости, измени,
печални и величествени сцени
представяме ви днеска. Всички тез,
които със сърдечен интерес
следят скръбта на сцената, две сълзи
ще пуснат, знам. И правилно дошъл си
ти, който искаш да намериш тук
историята без измислен звук.
И тези, за които е търпима
една пиеса, стига тя да има
две сцени със достатъчен разкош
(ако не вдигат врява), своя грош
не ще са хвърлили съвсем на вятър
във касата на нашия театър.
Но нека сме наясно отсега,
че който зарад мръсната шега
дошъл е тук или за да изпита
вълнение от звън на щит о щита,
или да види оня наш познат,
звънтящ и накачулен, и гащат,
той, вярвайте, се е излъгал много,
защото смесим ли туй наше строго
повествование със боеве
или смешници, ще изпаднем в две
големи грешки: първо, ще изложим
високия си вкус и, второ, можем
да се окажем действащи против

законите на разказа правдив,
което непременно ще подраци
вкуса на нашите прав(д)остоящи^[1].
Затуй, понеже вий сте всепризнат
елит на публиката в този град,
сериозни във играта ни се взрете
и виждайте в кралиците, кралете,
участващи във този разказ наш,
не скромнен театрален персонаж,
а властелини мощни и честити
във кръг от потни, блъскащи се свити,
и вижте как след туй в единствен миг
на нищо става блясъкът велик;
и ако някой весела забава
намери в туй, за него аз тогава
ще заявя, че ако питат мен,
той плакал е на своя сватбен ден!

[1] „прав(д)остоящи“ — в Елизабетинския театър партерът бил заеман от правостоящи. Игротривицата е свързана навярно с това, че народната публика там държала повече на вярното възпроизвеждане на историческите факти. ↑

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Лондон. Преддверие в кралския дворец.

Влизат — от една страна — Норфък, от друга — Бъкингам и Абъргавени.

БЪКИНГАМ

Щастлив съм да ви видя, сър. Добре ли прекарахте във Франция подир последната ни среща там?

НОРФЪК

Отлично.

И още съм разпален почитател на виденото там.

БЪКИНГАМ

Внезапна треска ме задържа във стаята, когато тез наши две светила, две слънца се срещнаха във долината Андр.

НОРФЪК

Пък аз бях там, между Гинес и Ард^[2]. Видях ги как си махнаха за поздрав, препускайки, как скочиха от стреме и се прегърнаха тъй силно, сякаш се сляха във едно. И си помислих: ако наистина се биха слели, кои четирма други господари по мощ и блясък биха били равни на тоз единствен?

БЪКИНГАМ

А пък аз бях пленник

на стаята през цялото туй време!

НОРФЪК

И сте пропуснали единствен случай
да видите какво е земна слава!
Бих казал, че сияйният разкош
на всеки от тези двама господари,
до днес отделен, беше се венчал
за равен нему и постигнал двойно
великолепие. Със всеки ден
растяха чудесата, докато
завършъкът засенчи всичко друго.
Днес френците, звънтящи в чисто злато
със блясък на антични божества,
ни надсияваха; а утре ние,
превърнали се в рудници индийски^[3],
засенчахме пък тях: бе всяко пажче
в позлата цяло като херувим,
а дамите, несвикнали да носят,
се тъй задъхваха под тежестта
на скъпите си дрехи, че тоз труд
заместваше по техните ланити
изкуствените багри. Тази вечер
една забава беше несравнима,
но още следващата вечер друга
я правеше и плоска, и оскъдна.
От двамата крале ту тоз, ту оня
изглеждаше по-ярък според туй
кой беше пред очите ни; а щом
явяваха се заедно, за тях
говорехме в единствено число,
защото никой знаещ не би дръзнал
сравнение да прави помежду им,
а пък когато тези две слънца
(защото тъй наричаха ги всички)
приканваха чрез своите глашатаи
бойците на турнира, всеки рицар

извършваше такива чудеса,
че тъй като това, което бе
легенда, се оказваше възможно,
започвахме да вярваме дори
в геройствата на Бивис^[4]!

БЪКИНГАМ

Чак дотолкоз?

НОРФЪК

Кълна се в своята знатност, за която
е честността въпрос на чест: във разказ
дори на най-добрия разказвач
тоз дивен празник би изгубил много
от своята царственост и съвършенство.
Във него нямаше една подробност
в раздор със замисъла. Строг порядък
царуваше навред и всеки точно
си спазваше дълга.

БЪКИНГАМ

А кой бе свързал
в единно тяло разните съставки
на туй великолепно тържество?

НОРФЪК

Един, чиято мисия е чужда
на тез неща.

БЪКИНГАМ

И кой е той, милорд?

НОРФЪК

Програмата на всичко беше дело
на благия ни йоркски кардинал.

БЪКИНГАМ

По дявола! Навсякъде ще мушне
тщеславната си гага! Какво общо
той има с тези земни суети?
Учудва ме, че тази буца лой
оказва се способна да попива
лъчите на живителното слънце
за сметка на цял свят!

НОРФЪК

Навярно има
способности, които му помагат.
Понеже няма прадеди, които
да му пробиват път във обществото,
ни някакви заслуги към престола,
ни връзки с видни личности, а сам
подобно паяк точи своята нишка
от себе си, той прав е да ни казва,
че е достигнал толкова високо
по силата на своите заслуги
и че благодарение на дар,
изпратен нему лично от небето,
е днеска пръв след краля ни.

АБЪРГАВЕНИ

Не зная
какво му е дарено от небето —
по-зорките от мен ще кажат туй,
но виждам гордостта да се цеди
от всичките му пори. Тя отде е?
Ако не е от ада, Велзевул
е станал стиснат или е раздал
запаса си и нашият приятел
нов ад открива в себе си.

БЪКИНГАМ

И как
се изхитри — дано го дявол вземе! —

за срещата във Франция, той сам —
без знание на краля — да решава
кой трябва да замине! Включи главно
такива, на които да възложи
по-малко слава, повече разходи,
и списъкът му трябваше да бъде
приеман от държавния съвет
без възражения!

АБЪРГАВЕНИ

От моите близки
във връзка със това най-малко трима
одрипавяха тъй, че вече няма
да се оправят никога.

БЪКИНГАМ

Мнозина,
за да отидат, трябваше на гръб
да мъкнат своите замъци и туй
им преломи гръбнаците. Суетност!
И за какво? За някаква си среща
с оскъден резултат.

НОРФЪК

И според мене
тоз договор, уви, не ще си струва
разноските по него.

БЪКИНГАМ

Да, така е.
Когато разрази се тази буря,
подир подписването, всички там
единодушно, без да си влияят,
почувстваха, че туй небе, раздрало
разкошната одежда на съюза,
вещаеше и неговия край
в най-близко време.

НОРФЪК

И това се сбъдва:
французите са нарушили пакта
и във Бордо са сложили ръка
на стоките от Англия.

АБЪРГАВЕНИ

Затуй ли
посланикът им е получил отказ
да бъде чут?

НОРФЪК

Разбира се, затуй!

АБЪРГАВЕНИ

Отличен договор и купен скъпо!

БЪКИНГАМ

И всичко туй дължим на кардинала!

НОРФЪК

Ще позволите да ви кажа, сър,
че разногласията ви със него
са всеизвестни. Бих ви посъветвал
(и знайте, че сърцето ми милее
за вашта чест и безопасност, сър!)
да помните мощта на кардинала
и неговата злоба; и след туй
да не забравяте, че той би имал
оръдие за своята омраза
в огромната си власт. На вас е знайно,
че е злопаметен, а пък на мене
известно е, че мечът му е остър
и дълъг и достига надалеч,
а гдето не достига, той го хвърля!
Запометете този мой съвет —

полезен ще ви е... Но ето иде
скалата, от която ви предпазвам.

*Влиза, предшестван от Носител на торбата с канцлерския печат, Кардинал Уулзи; следват
го Стражи и двама Секретари. Минавайки край Бъкингам, кардиналът и той си разменят
презрителни погледи.*

УУЛЗИ

... Управителят му? Така, така!
Докладът му къде е?

ПЪРВИ СЕКРЕТАР

Ей го, сър.

УУЛЗИ

А той самият?

ПЪРВИ СЕКРЕТАР

Чака, ваша светлост.

УУЛЗИ

Ще чуем още нещичко и дукът
ще позагуби гордия си вид!

Излиза, следван от Свитата си.

БЪКИНГАМ

Това месарско псе е побесняло,
а нямам как намордник да му сложа!
Ще го оставя засега да дреме.
Един зубрач без род ще вири нос
пред благородника!

НОРФЪК

Не се гневете!
Умереност ви трябва — тя едничка

е цяр за болестта ви.

БЪКИНГАМ

Във вида му
прочетох нещо явно срещу мен.
И погледът му ме презря, тъй както
презира се нищожество. Усещам,
че нещо ми крои. Знам де отива,
но аз ще го последвам и пред краля
ще му смразя кръвчицата!

НОРФЪК

Спокойно!
Преди да го направите, милорд,
накарайте яда си да обсъди
въпроса с разума! По стръмнините
поемаме нагоре с бавни крачки.
Гневът е млад жребец със огнен нрав —
пусни юздата му и подир малко
ще клекне от препускане. На мене
вий давали сте като никой друг
съвети мъдри — този път бъдете
съветник сам на себе си!

БЪКИНГАМ

Ще ида
пред краля и ще стъпча гордостта
на тоз наглец от Ипсуич^[5] или гласно
ще заявя, че в Англия не правим
различия по ранг!

НОРФЪК

Бъдете трезв,
не нажежавайте дотам пещта
за своя враг, че току-виж вий сам
сте се опърлили! Нерядко ние
надхвърляме преследваната цел

от много бързана и губим с туй.
Когато огънят под съд със течност
е твърде силен, тя на вид пораства,
но в края, кипнала, се похабява.
Бъдете трезв! Във Англия не зная
друг, който по-добре да ви насочва
от вас самия, сър, когато сокът
на разума гаси или отслабя
пламтящата ви страст.

БЪКИНГАМ

Благодаря ви
и ще изпълня вашата рецепта.
Но зная от свидетелства безспорни,
прозрачни, бистри като юлски ручей,
във който всяко камъче се вижда,
че този свръхнадменен господин —
и туй говоря не от лична злъч,
а воден от най-искрени подбуди —
е истински продажник и изменник!

НОРФЪК

Не казвайте „изменник“!

БЪКИНГАМ

Ще го кажа
и с твърдост на скала ще заявя,
че таз лисица свята, тоя вълк,
таз смес от двете (тъй като е толкоз
всеяден, колкото лукав, и толкоз
към злото склонен, колкото способен
да го извършва, тъй като у него
взаимно се подсилват страст и власт),
единствено за да покаже своя
разкош на Франция — у нас не стига! —
подстори краля ни към тази среща,
която глътна толкоз много средства,

за да се пукне като нова чаша
при първото изплакване!

НОРФЪК

Така е!

БЪКИНГАМ

И чуйте ме нататък: тоз хитрец
изготви договора, както нему
изнасяше. И тъй като бе казал
„така ще е“, той бе подписан — нищо
че бе ни нужен, колкото е нужна
на мъртъв патерица! Та нали
го е поискал кардиналт, значи
добър ще е — кога е бъркал Уулзи?
И следва туй, което според мен
е пале на онази стара кучка,
Измяната: за да се види уж
със своята леля, нашата кралица
(а във действителност, за да говори
секретно с Уулзи), император Карл^[6]
пристига в Англия. Таз шумна среща
между английския и френски крал
му вдъхва опасения, понеже
в съюза между двамата той вижда
вреда за себе си. Говори с Уулзи
и сигурен съм (тъй като безспорно
платил е предварително и значи
получил обещанието даже
преди да го поиска), че понеже
е бил добре постлан със злато, пътят,
беседата им е протекла гладко;
а императорът е пожелал
той, Уулзи, да въздейства върху краля
да скъса договора. Сега кралят
ще разбере — и аз ще му помогна, —
че неговият кардинал търгува

със кралската му чест за своя полза
и както си поиска.

НОРФЪК

С болка чувам
това за кардинала. И бих искал
да е разбран погрешно.

БЪКИНГАМ

Ни на йота!
Проверката ще го покаже точно
какъвто обрисовах го.

Влиза Брандон, предшестван от Сержант и Стражи.

БРАНДОН

Сержанте, действайте!

СЕРЖАНТЪТ

Дук Бъкингам,
граф Херофорд, граф Стафорд, граф Нордхамптон,
във името на краля обвинен сте
в предателство. Последвайте ме!

БЪКИНГАМ

Ето,
попаднах в мрежата и ще загина
от козни и интриги!

БРАНДОН

Съжалявам,
че трябва лично да ви задържа,
но длъжен съм по волята на краля
да ви откарам в Тауър.

БЪКИНГАМ

Няма полза
да отстоявам своята невинност.
Чернилката, с която съм зацапан,
не ще остави кътче бяло в мен.
Но нека бъде Божията воля
и тук, и всякъде! Сержант, готов съм.
Абъргавени, сбогом!

БРАНДОН

Не, и той
ще дойде с вас.

Към Абъргавени.

По заповед на краля
вий също ще изчакате във Тауър
решението му.

АБЪРГАВЕНИ

И също тъй
ще кажа като дука: нека бъде
повелята Господня! Поверявам
съдбата си на краля ни.

БРАНДОН

Тук имам
и заповед да бъдат задържани
лорд Монтагю, свещеникът при дука
Джон дьо ла Кар, и Гилбърт Парк, съветник
на същия...

БЪКИНГАМ

Във заговора всички?
Надявам се, че няма други.

БРАНДОН

Има:
монахът картезианец^[7]...

БЪКИНГАМ

Никлас Хопкинс?

БРАНДОН

Той точно.

БЪКИНГАМ

Кардиналът е подкупил
управителя ми! Това е краят!
Сега съм сянката на Бъкингам.
Чер облак ме обгръща и закрива
от погледа на ясното ми слънце.
Прощавайте, милорд!

Излизат.

[2] „... долината Андр... Гинес и Ард“ — Гинес и Ард са градове в Пикардия от двете страни на долината Андр. Гинес е бил в английски ръце, а Ард — във френски. ↑

[3] „... рудници индийски...“ — мините в Индия били на времето синоним на баснословно богатство. ↑

[4] *Бивис* — Бивис Хамптонски бил легендарен англосаксонски рицар от XI в., възпяван в средновековните романи. ↑

[5] *Ипсуич* — пристанищен град в графство Норфък, Югоизточна Англия; родно място на Уулзи. ↑

[6] *Император Карл* — става дума за Карл V (1500–1558). Крал на Испания от 1516 г. и германски император от 1519 до 1555 г. Неговата майка била сестрата на английската кралица Катерина Арагонска. ↑

[7] „... картезианец...“ — картезианците били католически монашески орден, основан в местността Шартрьоз (Бургундия), откъдето иде името му. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Пак там. Залата на Съвета.

Тръбен звук. Влизат Кралят, облегнал се на рамото на Уулзи и следван от един Секретар на кардинала, Лъвел и Благородници. Кардиналът сяда в подножието на трона, отдясно на краля.

КРАЛЯТ

Признателен съм ви от дън душа
за вашата грижовност. Бил съм прицел
на заговор, със гибел зареден,
и за това, че вий го потушихте,
благодаря ви искрено. Да влезе
служителят на Бъкингам! Аз лично
ще го изслушам да повтори своите
признания и точ във точ опише
измяната на дука.

Викове отвън: „Път на кралицата!“ Норфък и Съфък въвеждат Кралица Катерина. Тя коленичи. Кралят става от трона, помага ѝ да стане и я целува.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Не, трябва да остана на колене,
понеже съм просителка.

КРАЛЯТ

Седнете!

Помага ѝ да седне до него.

Но половината от своята просба
недейте казва, тъй като е ваша
едната половина от властта ми.
Останалото кралят ще изпълни,
преди да сте го казали. Да чуем!

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Благодаря ви, господарю. Моля
заради собствената си особа
да мислите за своето достойнство
и туй на трона.

КРАЛЯТ

Продължете, драга!

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Осведомена съм от много хора —
и то вам предани, — че сред народа
оплаквания има. Из страната
разпратени са укази, които
във корена секат предаността
на ваште поданици...

Към Уулзи.

и макар че
те главните си упреци отправят
към вас, милорд, като към пръв виновник
за новите тегоби, все таки
и кралят ни — небето да му пази
честта от опетняване! — попада
под удара на ядните езици,
които, взели връх над верността,
напомнят бунт.

НОРФЪК

И не напомнят само,
а са си бунт направо, тъй като
производителите на сукна,
притиснати от тежките налози,
са изволнили своите предачи,
чесачи, набивани и тъкачи,
които, като нямат друг поминък,
изпаднали в последна нищета

и краен глад, забравили са вече
какво е страх и в бунта виждат свойто
единствено спасение.

КРАЛЯТ

Налози?

Къде? Какви налози? Кардинале,
на вас, когото заедно със нас
винят за тях, известно ли е нещо
за някакви налози?

УУЛЗИ

Господарю,

аз зная малка част от туй, което
се върши от властта, и крача само
във челната редица на мнозина
с еднаква отговорност.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Тъй ли, сър?

Вий знаете не повече от всички?
Ала на всички знайно е, че вие
неща кроите, носещи неволи
за тез, които никак не желаят
да ги узнаят, ала, щат не щат,
се запознават с тях. Тоз нов налог
(за който кралят би желал да чуе)
е страшен даже само за слуха,
а за гърба, принуден да го носи,
е просто смазващ. Ако не е вярно,
че той е ваше дело, вий сте жертва
на свръхнесправедливост!

КРАЛЯТ

Пак налог?

Какъв е той? В какво се състои
това облагане?

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Съпруже мой,
премного дръзка съм, като изпитвам
търпението ви, но за това
ми дава смелост прошката, която
ми обещахте. Простият народ
роптае срещу указа, със който
се взима една шеста от имота
на всекиго, което уж било
наложено от вашите войни
във Франция. Роят се буйни думи,
устата вече плюят своя дълг
и верността в сърцата се охлажда
дотоам, че често кроткото покорство
отстъпва пред гнева. Отдайте бързо
внимание на тоз въпрос — от него,
кралю, по-спешен няма!

КРАЛЯТ

Честна дума,
това не ми харесва!

УУЛЗИ

А пък аз
за себе си ще кажа, че в тоз случай
участвал съм с единствен глас, при туй
обмислен след консулт със съдиите.
Ако одумват ме невежи хора,
които не познават нито мен,
ни качества ми, а им се ще
да пишат летопис на мойто дело,
то ще ви кажа, че това съдба е
на който има власт; трънак, през който
е писано на всяка добродетел
да си проправя път. И затова
не бива от дела необходими

да се отказваме поради страх
от сблъскване със злостни критикари —
акули лакоми, които плуват
след всеки нов, отскоро пуснат кораб,
но си остават с празните надежди.
Най-често, щом направим нещо умно,
глупците го отричат или пък
приписват другиму; и пак тъй често
сгрешим ли нещо, то им се харесва
и бива превъзнасяно до Бога.
Ако стоим в бездействие от страх,
че ще ни хулят или подиграват,
ще пуснем тука корени или
ще се превърнем в статуи недвижни
на нявгашни държавници.

КРАЛЯТ

Когато

нещата са подготвени добре,
не се боим; но виж, когато са
недообмислени, безпрецедентни,
те будят страх. Дали подобен указ
е бил издаван друг път? Мисля, не.
Не бива да отцепваме народа
от нашата законност и да правим
каквото щем със него. Цяла шеста!
Косата ми настръхва! Щом лишим
едно дърво от клони и кора,
нали, макар и с непокътнат корен,
от въздуха ще му изсъхне сокът?
Във всички графства бързо да се пратят
писма със кралска прошка за онези,
които са отказали да плащат
по указа! Възлагам го на вас.

УУЛЗИ (*към секретаря си*)

Да се разпратят в графствата писма

за милостта на краля. Общините
роптаят срещу мен. Пуснете слух,
че опрощението се дължи
на нашата намеса. По-нататък
ще кажа как да действате.

Секретарят излиза. Влиза Управителят на Бъкингам.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Със скръб узнах, че дукът Бъкингам
си е навлякъл вашата немилост.

КРАЛЯТ

Скръбта, мадам, е обща: той е умен,
красноречив, природно одарен,
възпитан тъй, че може да съветва
велики мъдреци и за съвет
към себе си единствен да прибягва;
ала когато тези дарби бъдат
към зло насочени от ум покварен,
те стават многократно по-зловредни,
отколкото по-рано са били
приятни и полезни. Този мъж,
когото смятахме природно чудо
и слушахме го час да ни говори
със чувство, че говорил бе минута,
тоз мъж облече своите достойнства
във дрехи тъй чудовищни, че стана
катранен, сякаш бродил бе във ада.
Седнете тук и чуйте от тоз негов
управител — слуга доверен нему —
неща, които нажаляват всеки
човек със чест!... Да дойде и разкаже
отново за тоз заговор, за който
със неохота трябва пак да чуем.

УУЛЗИ

Ела насам и доложи за всичко,
което, като поданик загрижен,
успял си да дочуеш от устата
на дука Бъкингам!

КРАЛЯТ

Приказвай смело!

УПРАВИТЕЛЯТ

Най-първо слушал съм го да говори —
и всеки ден повтаряше таз мерзост,
че ако кралят ни умре бездетен,
ще действа тъй, че да му вземе трона.
Тез думи съм го чувал да повтаря
пред лорд Абъргавени, негов зет,
със клетвени закани, при това,
че щял да отмъсти на кардинала.

УУЛЗИ

Ваше величество, забележете
таз важна точка: незадоволен
в стремежа си, той своята омраза
към вас насочва и я разпростира
над преданите вам.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Милорд, бъдете
по-благ във своите думи!

КРАЛЯТ

Продължете!

С какво обосноваваше той своите
претенции над трона ни във случай,
че той се би опразнил? По това
да е говорил нещо?

УПРАВИТЕЛЯТ

Към тези мисли,
ваше величество, го бе навело
едно пророчество на Никлас Хопкинс.

КРАЛЯТ

А кой е той?

УПРАВИТЕЛЯТ

Един картезианец
и негов изповедник, който само
туй правеше, да го надъхва с мисли
за висша власт.

КРАЛЯТ

А как узна това?

УПРАВИТЕЛЯТ

Не много преди вие, господарю,
да тръгнете за Франция, когато
в енорията на Сент Лоренс Полтни
бях в замъка на Розата^[8] със дука,
той ме запитва как посрещат в Лондон
пътуването ви и аз му казах,
че гражданите много се страхуват
от френското двуличие, способно
да навреди на вас. Тогава той
ми каза, че това е точно тъй
и щяло да докаже, че е прав
монахът, който го замолил — каза —
да му изпрати във уречен час
под строга тайна своя капелан
Джон дьо ла Кар, комуто щял да каже
пророчества от най-голяма важност.
Когато капеланът се явил,
монахът му поискал тежка клетва
пред свящото причастие, че няма

да каже никому освен на дука
това, което щял да му разкрие,
и след мълчание изрекъл тези
тържествени слова: „Кажете му, братко,
че нито кралят, нито челядта му
ще имат щастие. И нека дукът
направи всичко, за да привлече
към себе си народа. Щом го стори,
ще управлява Англия.“

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Човече,

като управител на дука ти
загуби своя пост поради жалби
на селяни. Внимавай, в своята злоба,
нападайки един висок по род,
да не загубиш нещо по-високо —
душата си!

КРАЛЯТ

Мадам, не му пречете!...
Нататъка!

УПРАВИТЕЛЯТ

Във своята душа
кълна се, че не лъжа! Многократно
предупреждавах дука, че монахът
е пратен може би от Сатаната
и че опасно е да се предава
на тези мисли, тъй като от тях
ще стигне до кроежи, а от тях пък
до действия; но той ми отговори,
че нямало опасност и че само
да можела последната ви болест
да ви катурне в гроба, за главите
на кардинала и сър Томас Лъвел
щял той да се погрижи!

КРАЛЯТ

Тъй ли? Ха^[9]!

Дотам порочен? Тоз човек изглежда
пропит със зло! Да знаеш още нещо?

УПРАВИТЕЛЯТ

Да, зная, господарю.

КРАЛЯТ

Продължавай!

УПРАВИТЕЛЯТ

Когато в Гринуич смъмрихте го вие
по повод на сър Уилям Булмер...

КРАЛЯТ

Помня,
сър Уилям беше мой заклет служител
и дукът го отне от мен. Е, после?

УПРАВИТЕЛЯТ

Та в Гринуич дукът каза: „Ако той
ме бе осъдил, както предполагам,
да бъда пратен за това във Тауър,
щях с него да постъпя така, както
баща ми бе замислил да постъпи
във Солзбъри със оня изверг Ричард:
да му поискам прием и когато
се готвя уж да му се поклоня,
да му наръгам ножа!“

КРАЛЯТ

Ах, предател!

УУЛЗИ

Сега, мадам, кажете: как могъл би

спокоен да е кралят, ако дукът
не е в затвора?

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Бог да ни помага!

КРАЛЯТ

Да имаш още нещо да ни кажеш?

УПРАВИТЕЛЯТ

След думите „баща ми“ и „със ножа“
той се изправи и с ръка на меча,
а с друга на гърдта, с очи нагоре
изрече клетва, чийто смисъл беше,
че ако зле се отнесете с него,
щял с толкова баща си да надмине,
със колкото извършеното дело
надхвърля намерението.

КРАЛЯТ

Ясно!

Заклел се е да ме убие значи!
Задръжте го! И бързо пред съда!
Намери ли там милост, да я взима,
но иначе от нас не ще я има!
Готов съм с две ръце да се подпиша,
че той виновен е в измяна висша!

Излизат.

[8] „... в замъка на Розата...“ — замък, принадлежащ на дук Бъкингам. ↑

[9] „... Ха!“ — това възклицание според източниците на Шекспир било характерно за Хенри VIII. ↑

ТРЕТА СЦЕНА

Преддверие в кралския дворец.

Влизат Лорд-камерхерът и Сандз.

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Възможно ли е френските магии
да вършат над човеците тъй странни
преображения?

САНДЗ

След всичко ново
човеците се втурват, дори то
да бъде и най-смешното и даже
противно на човешката природа!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Изглежда цялата ни придобивка
от френското пътуване ще бъдат
две-три гримаси, но онез, които
ги правят, са тъй тънки, че ще кажеш:
самите им носове са били
съветници във двора на Пипин
или Клотар^[10], дотолкова са важни!

САНДЗ

И всички понакуцват по французки,
като че ли като коне са болни
от шпат във глезените!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Дявол взел ги!
И се обличат тъй чудато, сякаш
са станали езичници и вече

във Господа не вярват!

Влиза Лъвел.

Какво ново,
сър Томас Лъвел?

ЛЪВЕЛ

Нищо, освен този
нов кралски указ, окачен върху
вратата вън.

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Нов указ? За какво?

ЛЪВЕЛ

За тези наши вносни кавалери,
които пълнят двора с празен шум,
шапкари и шивачи!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Туй ме радва.

И аз на тези хубавци бих казал,
че можеш да си умен благородник
и без да знаеш Лувъра^[11].

ЛЪВЕЛ

Пред тях

тоз избор е поставен: или трябва
да изоставят всички финтифлюшки
и глупости от Франция, да спрат
със своите предвзетости, дуели
и дамски похождения, с които
обиждат хора, по-добри от тях;
да изоставят тази своя вяра
във тениса, във дългите чорапи
и буфнатите гащи — знак за туй,
че са били в чужбина — и да станат

човеци честни; или да вървят
при своите компаньони по забави
и с тях *cum privilegio*^[12] докрай
да изхаят във разни „ош“ и „поп“
остатъка от своята похотливост
за смях на всички!

САНДЗ

Беше нужен цар
за тази болест, станала заразна!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Но как ще липсват тези ухажори
на дамите от двора!

ЛЪВЕЛ

Тук сте прав,
ще падне плач! Тез кучи синове
наистина умеят да ги свалят.
Две френски песни в съпровод на лютня —
и свършено!

САНДЗ

Дано ги съпроводи
във ада дяволът! Щастлив ще бъда,
като опразнят двора ни, защото
не се оправят те. Сега един
тих селски благородник като мен,
държан извън играта толкоз време,
ще може да изпълни своята песен
пред някоя за някой час и друг
и да покаже на какво го бива!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Отлично, сър! Жребецът, както виждам,
все още хапе с младия си зъб!

САНДЗ

И няма да престане, драги сър,
додето коренът му се държи!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

А вий къде отивате, сър Томас?

ЛЪВЕЛ

При кардинала. Ваша милост също
е сред поканените.

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Да, таз вечер
той дава угощение за много
високи лордове и знатни дами.
Цветът на благородството в страната
ще бъде там.

ЛЪВЕЛ

Да, този висш духовник
е щедър като почвата, която
изхранва всички ни. Дланта му пръска
росата си навред.

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Напълно вярно
и който казва друго, е клеветник!

САНДЗ

Той има средства, за да бъде щедър,
и ако беше пестелив, за него
таз добродетел щеше да е грях,
по-лош от всяка ерес. За човеци
от ранга му широката ръка
е задължителна — нали са тук,
за да ни дават примери!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Така е,
но толкоз ярки дават ги малцина...
Но лодката ме чака. Ще ви взема
със себе си... Да бързаме, сър Томас!
Не ми се иска да пристигна късно,
защото натоварени сме, аз
и уважаемият Хенри Гилфорд,
разпоредители да бъдем двама
на приема.

САНДЪ

На вашите услуги!

Излизат.

[10] „... Пипин... Клотар...“ — става дума навярно за френските крале Пипин Къси (714–768) и Клотар II (584–629). ↑

[11] „... и без да знаеш Лувъра...“ — Лувърът бил дворецът на френските крале. ↑

[12] „... *cum privilegio*...“ (лат.) — с позволение. ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

*Зала в двореца на кардинала. Малка маса под балдахин за кардинала; голяма маса за гостите.
Звук на обои. Влизат — от една страна — Ана Болийн и Благородници; от друга — Гилфорд.*

ГИЛФОРД

Привет на тук присъстващите гости
от негово преосвещенство, който
на тях и веселбата посвещава
таз дълга нощ! Той вярва, че тук всички
оставили сте вкъщи своите грижи,
и иска да сте весели, тъй както
са винаги добрите хора, щом
добри са обществото, ястията
и виното!...

Влизат Лорд-камерхерът, Сандз и Лъвел.

Позакъсняхте, сър!
На мене само мисълта за толкоз
прекрасни дами даде ми крила!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Но вий сте още млад, сър Хари Гилфорд.

САНДЗ

Сър Томас Лъвел, ако кардиналът
би имал част от моите мирски мисли,
на някои от тези хубавици
би дал и друг банкет, от който те
ще бъдат по-доволни. Тука виждам
букет от редки прелести, ей Богу!

ЛЪВЕЛ

О, ако вие бяхте изповедник

на някоя!

САНДЗ

Да, щях да й наложа
най-меко покаяние!

ЛЪВЕЛ

„Най-меко“?

САНДЗ

Да, меко като пухено легло!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Любезни дами, моля ви, седнете!
Сър Хари, поемете таз страна,
пък аз ще взема другата. След малко
ще влезе домакинът... Моля, моля,
две дами, сложени една до друга,
развалят времето! Лорд Сандз, бъдете
така добър, поддържайте ги будни —
седнете между тях!

САНДЗ

Благодаря ви!...
Със ваше разрешение, госпожи!

Сяда между Ана Болийн и една друга дама.

Ще ми простите, ако, без да искам,
изпусна някоя по-сочна дума.
Наследство от баща ми!

АНА

Луд ли беше?

САНДЗ

Да, луд, ужасно луд във любовта.
Но, като мен, не хапеше. Той само

целуваше, без дъх да си поеме!

Целува Ана.

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Отлично, сър!... Сега сте настанени.
И хубаво помнете, господа:
ако си тръгнат дамите ви хладни,
грехът е ваш!

САНДЗ

За мойто малко паство
недейте има грижа!

Звук на обои. Влиза и заема мястото си Уулзи.

УУЛЗИ

Приветствам ви, любезни мои гости!
Но който между вас — от двата пола —
не е до края весел, мой приятел
не е, да си го знае. Туй в прибавка
към моето приветствие. И тъй,
за здравето на всички!

Пие.

САНДЗ

Ваша светлост,
ако получа чаша, във която
да се побира мойта благодарност,
ще ми спестите цяла дълга реч!

УУЛЗИ

Благодаря, лорд Сандз. Развеселете
съседките си! Прелестни госпожи,

защо сме тъжни? Господа, чия е
вината тук?

САНДЗ

Вината е, милорд,
в това, че не са пламнали вината
във бузките им. Туй когато стане,
те нас ще ни накарат да замлъкнем!

АНА

Добре играете на думи, сър.

САНДЗ

И не на думи само, драга лейди!
За ваше здраве и за туй, което
не може да се каже...

АНА

И покаже?

САНДЗ

Езикът им след миг ще се развърже,
не ви ли казвах, сър!...

Барабанен и тръбен звук. Салюти^[13].

Какво е туй?

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Я някой там да види!

Излиза Слуга.

УУЛЗИ

Бойни звуци?
Какво ли е? Не бойте се, госпожи!
Военните закони ви закрилят!

Влиза отново Слугата.

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Е, кой пристига?

СЛУГАТА

Знатни чуждестранни,
защото тъй изглеждат. Свойта лодка
оставиха и идат към двореца
като посланици на чужд владетел.

УУЛЗИ

Лорд-камерхере, посрещнете тези
посланици! Вий знаете французки.
Приветствайте ги, както подобава,
и доведете ги при нас, където
това небе от дивни красоти
над тях ще засияе!... Неколцина
да го последват!...

Лорд-камерхерът излиза, следван от слуги. Всички стават. Масите биват изместени.

Прекъсваме гощавката, но скоро
ще продължим. Отново ви желая
забава и отличен апетит!

*Звук на обои. Влизат — водени от Лорд-камерхера — Кралят и други, маскирани и
предрешени като овчари. Те преминават край кардинала, като го приветстват почтително.*

Високо общество! Какво желаят?

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Понеже не говорят по английски,
помолиха ме да ви обясня
защо са тук. Узнали, че таз вечер
във вашия дворец ще бъде сбрано
тъй знатно и красиво общество,
те не могли да устоят на свойто
благоговение пред красотата,

оставили стадата си и молят
преосвещенството ви да склони
и ги допусне да се забавляват
час-два със нашите прекрасни дами.

УУЛЗИ

Кажете им, че те оказват чест
на скромния ми дом и че отправям
към тях дълбоката си благодарност
и просба да се чувствуват свободно
и веселят на воля!

Гостите канят дамите на танц. Кралят избира Ана Болийн.

КРАЛЯТ

О, дивни пръсти! Прелестни черти!
Днес, женски чар, узнах какво си ти!

Музика. Танц.

УУЛЗИ

Милорд!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Да, ваша светлост!

УУЛЗИ

Преведете
на гостите, че ако между тях
намира се един, по ранг от мене
далече по-достоеен за туй място,
то бих му го отстъпил със готовност,
ако узная кой е.

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Да, милорд.

Шепне на маскираните гости.

УУЛЗИ

Какво ви отговориха?

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Признават,
че има между тях такъв, но той
ще вземе мястото ви, ако сам
го разпознаете.

УУЛЗИ

Добре тогава,
със ваше разрешение, милорди,
това е той.

КРАЛЯТ *(сваля маската си)*

Познахте, кардинале!
Събрали сте чаровно общество
и хубаво сте сторили. Ей Богу,
добре, че сте служител Божи, инак
си бих помислил нещо.

УУЛЗИ

Господарю,
щастлив съм, че сте весело настроен.

КРАЛЯТ

Лорд-камерхере, моля ви, елате!
Коя е тази прелестна девойка?

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Придворна на съпругата ви, сър.
Баща ѝ е висконтът Рочфорд, Томас
Болийн, кралю.

КРАЛЯТ

Наистина изящна,
кълна се във небето!... Драга моя,
не би било възпитано, ако
след танца ви оставя без целувка!...
Наздраве, господа! Да тръгне в кръг!

УУЛЗИ

Сър Томас Лъвел, сложиха ли вече
в отделния салон?

ЛЪВЕЛ

Да, сър.

УУЛЗИ

Кралю,
боя се, че тез танци са ви малко
посгорещили.

КРАЛЯТ

Да, боя се, доста.

УУЛЗИ

Тогаз да минем в другия салон,
на по-прохладно!

КРАЛЯТ

Всеки кавалер
да подаде ръка на своята дама!
Красавице, не ви оставям още.
Любезни кардинале, веселбата
тепърва почва! Имаме пет-шест
наздравици и още един танц
във чест на нашите вълшебни дами.
А после да сънуваме кой бил е
сред нас най-щедро одарен от тях!
Свирачите да почват!

[13] „Салюти“ — в резултат на тези празнични салюти на 29 юни 1613 г. се запалил и изгорял до основи театър „Глобус“. ↑

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Уестминстър. Улица.

Влизат — от различни страни — двама Благородници.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Къде тъй бързаме?

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Здравейте, сър!

В съда, да разбере какво ще стане
с дук Бъкингам.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Ще ви спестя труда.

От целия процес остава само
откарването в Тауър.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Там ли бяхте?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Разбира се, че бях.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

И как завърши?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Как би могло?

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Признаха го виновен?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

И си получи смъртната присъда.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Нещастникът!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

И други казват тъй.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

И как, кажете, се разви процесът?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

С две думи, ето как: най-първо дукът
застана пред съда и заяви,
че е невинен, и приведе ред
солидни доводи във своя полза.
Щом свърши, обвинителят на краля
прочете срещу него многобройни
признания и улики, събрани
от не един свидетел. Дукът каза,
че иска тез свидетели да бъдат
извикани в съда и *viva voce*^[14]
във очна ставка с него да повторят
словата си. Тогава се явиха
управителят му; сър Гилберт Парк,
съветник негов; и един свещеник,
Джон дьо ла Кар; и най-накрая оня
монах Джон Хопкинс, тоя сатана,
причината за всичко!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Оня, който
му е размътвал мозъка с лъжливи
пророчества?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Той точно! Всички те —

един след друг — засякоха го здраво.
Той искаше да се измъкне някак,
но не успя и неговите равни
признаха го виновен във измяна
срещу престола. Той говори дълго,
за да спаси живота си, и каза
не малко убедителни неща,
но те не бяха чути въобще
или, най-много, породиха жалост.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

И как държа се той след всичко туй?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Когато го доведоха отново
да чуе погребалния си звън —
присъдата си, той изпадна в силно
вълнение, изби го пот и нещо
опита се да каже във гнева си
неясно и безредно; но след туй
се овладя и прояви до края
смирение и сила на духа.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Не вярвам да се плаши от смъртта.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Разбира се. Не е женичка той!
Но сигурно кипи от гняв срещу
виновника за нея.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Кардиналът
е, сто на сто, във корена на всичко!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

По всяка вероятност: нали сне

от поста му в Ирландия граф Килдер,
за да изпрати вместо него спешно
граф Съри, тъй че той да няма как
да подпомогне тъста си!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Тъй беше!

Изкусна политическа маневра!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Но щом се върне графът, непременно
ще му плати за нея. Кой не знае,
че щом на краля някой се хареса,
веднага кардиналт го изпраща
със назначение далеч от двора?

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Народът ненавижда го тъй силно,
че би желал заровен да го види
пет лакти под земята! А пък дука
обича и дори боготвори,
нарича го изискан благородник
и образец за щедрост...

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Спрете, сър,
и гледайте злочестника, когото
описвате!

*Влиза Бъкингам, предшестван от Пристави, насочили към него остриетата на секирите си,
ограден от Стражи с алебарди и следван от Лъвел, Воукс, Сандз и Народ.*

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Да, нека се отдръпнем
и видим как ще мине!

БЪКИНГАМ

Добри хора,
които придружихте ме дотук
от жалост, чуйте сетните ми думи
и после си вървете у дома
и забравете дука Бъкингам.
Осъден съм на смърт като изменник
и трябва да умра със тоз позор,
но чувайте ме: нека небесата
погубят и душата ми в мига,
във който блесне брадвата, ако
извършил съм измяна! На съда
не мога да се сърдя за смъртта си —
при тез свидетелства той беше прав:
но на онез, които тъй горещо
я искаха за мен, желая дух,
по-близък до Христа. От все сърце
прощавам им, които и да са,
но нека за във бъдеще престанат
да дирят слава в злото и да зидат
дворците си над чуждите гробове,
защото против тях ще завопие
невинната ми кръв! Не се надявам
да удължа живота си тук долу
и няма за помилване да моля,
макар да знам, че прошките на краля
са повече от грешките, които
съм можел да извърша. Вий, малцина,
които дръзнахте да придружите
със плач злочестия си Бъкингам,
приятели, раздялата с които
единствена изстрадам като смърт,
вървете като благи херувими
до края ми и във мига, когато
стоманата разторгне дух от плът,
към небесата възнесете своите
молитви чисти и вдигнете с тях
душата ми в небето!... Да вървим

във Божието име!

ЛЪВЕЛ

Ваша милост,
аз моля ви, ако кога да е
сте съхранил към мене лоши чувства,
простете ми сега!

БЪКИНГАМ

Сър Томас Лъвел,
прощавам ви така сърдечно, както
бих искал да простите вий на мене.
Простил съм всекиму. Този свят не може
да ми е сторил толкова злини,
че аз за всички тях да нямам прошка.
Ненавистта не ще постави своя
чер знак на гроба ми. Предайте поздрав
на негово величество и ако
запита той за Бъкингам, кажете,
че сте го срещнали на път към Бога
и че за своя крал тогава той
отправлял е молитви. Да, за него,
додето таз душа не ме напусне,
от Господа ще прося благодат.
Дано живее повече години,
отколкото сега бих имал време
да преброя. Обичащ и обичан
да царствува и щом му дойде срокът,
навеки в свойта памет времената
в едно да свързват Хенри с Добрината!

ЛЪВЕЛ

Мой дълг е до брега да ви проводя.
Оттук до края ви ще има грижа
сър Никлас Воукс.

ВОУКС

Дук Бъкингам пристига!
Снабдена ли е лодката със всичко,
подходящо за ранга му?

БЪКИНГАМ

Сър Никлас,
за ранг не говорете! Всяка почест
сега за мен ще бъде подигравка.
Аз дойдох тук върховен конетабъл^[15]
и Бъкингамски дук; сега съм само
нешастиникът на име Едуард Бун.
Но въпреки това съм по-богат
от своите обвинители, които
не са и чували какво е правда.
Сега с кръвта си аз я подпечатвам
и те от туй ще стенат някой ден!
Баща ми Хенри, Бъкингамски дук,
пръв вдигнал се срещу злодея Ричард,
в беда изпадна и подири помощ
от Банистър, един слуга при него;
подлецът го предаде и баща ми
бе хванат и без съд обезглавен —
мир на праха му! След това, когато
на трона възкачи се Хенри Седми,
баща ми той оплака, а пък мене
с великодушната ръка на крал
възстанови в правата ми и вдигна
от съсипните знатното ми име.
Сега синът му, Хенри Осми, взе ми
с един-единствен удар име, чест,
живот и всичко скъпо на земята!
Аз бях почетен, вярно е, със съд,
и почетен, признавам го, така че
съм по-щастлив донейде от баща си,
но в крайна сметка имаме със него
една съдба: и двамата сме жертва
на своите служители, на тези,

в които имахме най-много вяра!
О, как коварно, как срещуприродно
услужиха ни те! Но небесата
си имат свои цели. И все пак
вий, изпращачи мои, запомнете
съвета на един напускащ вече
света на живите: когато, щедри,
раздавате приятелство и обич,
пазете се! Защото тез, които
превръщаме в довереници свои,
щом видят, че съдбата ни изменя,
като море отдръпват се от нас
и, ако връщат се, го правят само
за да ни потопят! Добри сърца,
молете се за мен! Аз трябва вече
да ви напусна. Сетните минути
на мойто скитане настъпват! Сбогом!
И ако ви дотрябва някой ден
печална повест, то спомнете мен!
Това е всичко. Господи, прости ми!

Излиза заедно с всички освен двамата благородници.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

О, скръбна сцена! Мисля, сър, че много
проклетия ще паднат върху тези,
които са виновници за нея!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Да, скръбна, ако дукът е невинен;
но аз дочух за ново зло, което,
ако се случи, ще е дважд по-скръбно.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Какво е то?... Не вярвате ли в мен?

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Не, вярвам ви, но толкоз важна тайна изисква изключителна дискретност.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Разкрийте ми я, сър! Не съм бърбинец!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Познавам ви. Добре. Не сте ли чули, че кралят иска да се разведе със Катерина?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Чух го, но мълвата угасна скоро, тъй като, щом кралят узна за нея, тъй се разгневи, че нареди на лондонския кмет да вземе мерки, за да млъкнат тези, които пръскат клюки.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Но излиза, че клюките са истина, защото отново се разрастват и по всичко личи, че кралят ще направи опит във този смисъл. Кардиналът явно или друг някой, воден от омраза към нашата кралица, е посеял у него подозрения, които ще я съсипят. Туй се потвърждава от факта, че във Лондон е пристигнал и кардинал Кампейус очевидно във връзка със развода.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Кардиналът!
Направил го е, за да отмъсти

на императора, задето той
отказа — помните? — да му даде
архиепископството на Толедо.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Улучихте целта! Ала не е ли
жестоко, че кралицата ще страда
заради ежбите им? Кардиналът
е упорит и бедната е явно
загубена!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Да, туй е много тъжно...
но този разговор не е за тук.
Във къщи между четири стени
ще продължим!

Излизат.

[14] „... *viva voce*...“ (ит.) — със своя глас, тоест собственолично.

↑

[15] *Конетабъл* — управител на двора на краля и главнокомандващ армията в негово отсъствие. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Преддверие в кралския дворец.

Влиза, четейки писмо, Лорд-камерхерът.

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ (чете)

„Милорд, колкото до конете, които ваша милост бяхте наредили да ви пратим, аз се погрижих да бъдат добри, обзядени и снабдени със сбруи. Избрах ги млади, хубави и от най-чистата северна порода. Но когато бяха готови, за да ги отправим към Лондон, яви се един слуга на лорд-кардинала и с пълномощно от него насила ги взе от нас, като каза, че господарят му трябвало да бъде обслужван с предимство пред всеки поданик, ако не и пред самия крал; и това, сър, ни запуши устата.“

Боя се, че ще стигне и до туй!
Да ги извеза! Скоро всичко тука
ще стане негово!

Влизат Норфък и Съфък.

НОРФЪК

Привет, лорд-камерхере!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

И на вас
привет, милорди!

СЪФЪК

Как е господарят?

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Оставих го във стаята му сам,
замислен и угрижен.

НОРФЪК

От какво?

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Това, че взел е за жена снаха си,
обсажда мисълта му.

СЪФЪК *(настрани)*

Аз пък мисля,
че обсаден е той от мисълта
за друга дама!

НОРФЪК

Да, това е тъй.
И туй е работа на кардинала!
Тоз крал във расо, като старши син
на сляпата Фортуна, си играе
да ни върти на свойто колело.
Но господарят ще прозре във него
кога да е!

СЪФЪК

Дано, защото иначе
във себе си той няма да прозре!

НОРФЪК

И как благочестиво и усърдно
извършва всичко! След като разкъса
съюза ни със император Карл,
драг племенник на нашата кралица,
промъкнал се под кожата на краля,
сега в ума му сее страхове,
тревоги, угризения, заплахи,
все свързани със неговия брак,
и като средство срещу тези мъки
съветва го да скъса своята връзка

със таз, която като дивен накит
сияе вече двадесет години
на неговата гръд и не загуби
ни лъч от своя блясък, с таз, която
обича го със ангелска любов,
да, с таз, която ще го благославя
и след като стовари върху нея
тоз страшен удар! Е, нима не действа
благочестиво святият отец?

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Небето да ме пази от такива
съветници! Наистина за туй
говорят всички тук. Във двора няма
език да не разнася тази новост,
сърце — да не въздиша, щом я чуе!
И всеки, който дръзне да потърси
причината за всичко туй, я вижда
в сестрата на французкия владетел^[16].
О, някой ден небето ще отвори
очите на крал Хенри, толкоз дълго
затворени за тоя нагъл поп!

СЪФЪК

И ще свали ярема му от нас!

НОРФЪК

Да, трябва пламенно да молим Бога
да ни спаси от него, инак скоро
тоз властолюбец ще ни понижи
от перове във пажове! Куп глина
пред него всички титли са и той
като грънчар ни вае, както ще!

СЪФЪК

За себе си, милорди, тъй ще кажа:
не го обичам и не се страхувам

от него никак! Ранга си дължа
не нему и без него ще го нося
по волята на краля. Дали той
ще ме проклина, или благославя,
е все едно за мене. Празни думи!
Познавам го добре и го оставям
на оня, който му е вдъхнал гордост:
за папата говоря!

НОРФЪК

Нека влезем
при тъжния си крал и отвлечем
ума му от безрадостните мисли!
Ще дойдете ли с нас, милорд?

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Не мога,
той сам ме прати другаде. При туй
моментът ми се струва зле избран.
Довиждане!

НОРФЪК

Довиждане, милорд!

Лорд-камерхерът излиза. Завесата в дъното се отваря и разкрива Краля, четящ, в лошо настроение.

СЪФЪК

Да, мрачен е и явно в тежък смут.

КРАЛЯТ

Ха! Кой е там?

НОРФЪК

Дано не е и гневен!

КРАЛЯТ

Повтарям: кой нахълтва — ха! — тъй дръзко
в самотния ми размисъл? Ха! Питам!
Не знаете ли кой съм?

НОРФЪК

Знаем, сир,
че вий сте оня, който милостиво
прощава всяка грешка, стига в нея
да няма злоумисъл. Своя дълг
престъпихме, защото ни е нужно
да чуем волята ви по въпрос
от неотложна важност.

КРАЛЯТ

Дръзки думи!
Махнете се! И друг път да ви няма
извън определеното ви време!
Ха! Мислите си, че това е час
за мирски занимания?

Влизат Уулзи и Кампейус.

А, Уулзи!

Мой драги кардинале, който носиш
успокоение на своя крал,
балсам за изтерзаната му съвест!...

Към Кампейус.

Добре дошли във нашата държава,
достопочтени и премъдри сър.
На вашите услуги сме и тя,
и ние лично.

Към Уулзи.

Вам, милорд, възлагам
да не излезе кралят ви човек
на празните слова.

УУЛЗИ

Не е било, сър.
Ще ни отпуснете ли кратък час
за разговор?

КРАЛЯТ (*към Норфък и Съфък*)
Махнете се! Зает съм!

НОРФЪК (*настрани, към Съфък*)
И този поп не бил надменен!

СЪФЪК (*настрани, към Норфък*)
Никак!
Не бих и срещу поста му приел
да имам толкова от този грях!
Но туй ще трае кратко.

НОРФЪК (*настрани, към Съфък*)
Ако не,
аз няма да изтрая!

СЪФЪК (*настрани, към Норфък*)
И аз също!

Излиза заедно с Норфък.

УУЛЗИ

Кралю, вий пример дадохте за мъдрост
на другите крале, когато сам
отнесохте душевния си спор
в съда на християнската ни църква.
Сега кой може да ви порицае?
Чия ненавист може да ви стигне?
Макар и кръвно свързани със нея,
испанците, ако са малко честни,
ще трябва да признаят, че съдът ни
е бил и справедлив, и благороден.

Отците в християнските държави
(говоря за начетените) имат
свободен глас и римската ни църква,
която кърми всички ни с премъдрост,
във отговор на личната ви проща
ви праща като говорител свой
тоз учен книжник, кардинал Кампейус,
когото аз щастлив съм да представя
за втори път на вашата особа.

КРАЛЯТ

Която е щастлива втори път
да го прегърне със „добре дошли“!
Благодаря на римския конклав^[17]
за туй, че обичта му ми изпраща
такъв човек, какъвто съм очаквал.

КАМПЕЙУС

Ваше величество е тъй преливащ
от благородство, че внушава обич
у всички чуждоземни. Приемете
мандата ми, по силата на който...

Към Уулзи.

... вий, Йоркски кардинале, сте посочен
наравно с мен, служителя на Рим,
за съдник безпристрастен по въпроса,
известен вам.

КРАЛЯТ

Двамина справедливци!
Кралицата ще бъде незабавно
осведомена за това, което
ви е довело. Де е Гардинър?

УУЛЗИ

Кралю, вий винаги сте я обичал

и знам, не ще откажете на нея
защитата на правници, която
полага се и на жени със ранг
под нейния.

КРАЛЯТ

Да ме накаже Господ,
ако постъпя инак! Тя ще има
от най-добрите; и ще наградя
най-умния сред тях. Любезни Уулзи,
викнете новия ми секретар!
Тоз Гардинър ще се окаже май
човек на място.

Уулзи излиза и се връща заедно с Гардинър.

УУЛЗИ (*настрани към Гардинър*)
Добра сполука! Дайте си ръката!
Ще служите на краля!

ГАРДИНЪР (*настрани към Уулзи*)
За да бъда
слуга на този, който ме издигна.

КРАЛЯТ
Елате, Гардинър!

Двамата се разхождат, шепнейки си.

КАМПЕЙУС
Лорд Йорк, предшественикът на тогова,
не се ли е наричал доктор Пейс?

УУЛЗИ
Да, точно тъй.

КАМПЕЙУС

И учен с име?

УУЛЗИ

Да.

КАМПЕЙУС

Тогава знайте, че за вас се носи
пренеприятен слух.

УУЛЗИ

За мен? Какъв?

КАМПЕЙУС

Говорят, че завиждайки му силно
и опасявайки се да не би,
бидейки честен, да напредне в двора,
сте го държали в странство, докато
горкият се побъркал и умрял.

УУЛЗИ

За него да е царството небесно!
А живите, които знаят много,
за тях ще се намери друго място!
Той беше луд, защото непременно
държеше да е честен. Но тоз тук
е умен и ще следва мойта воля;
ако не беше тъй, не бих го пуснал
до себе си. Не сме родени, братко,
простаци да ни хващат под ръка!

КРАЛЯТ

... Учтиво съобщете й го значи.

Гардинър излиза.

Най-подходящо място за такава
стечение на учени аз смятам

„Блакфрайърс“^[18]. Значи там ще се намерим.
Вий, драги Уулзи, ще осигурите
удобства в манастира. О, милорд,
ужасно тежко е, когато мъж
в разцвета си напуска така сладка
другарка по легло! Но съвест, съвест,
ти тъй си строга, че какво да правя,
уви, принуден съм да я оставя!

Излизат.

[16] „... сестрата на Французкия владетел“ — става дума за сестрата на Франсоа I, дукеса Д’Алансон, за която Уулзи искал да ожени краля (вж. д. III, сц. 2). ↑

[17] *Конклав* — съвет на католическите кардинали, възглавяван от папата. ↑

[18] „Блакфрайърс“ — манастир на доминиканците (черните братя) в Лондон. ↑

ТРЕТА СЦЕНА

Преддверие в покоите на кралицата.

Влизат Ана Болийн и възрастна Придворна дама.

АНА

... Не, не и туй! Гнети ме мисълта,
че след като живяла е тъй дълго
със негово величество и има
сърце така невинно, та зла дума
до днес за нея да не съм дочула
(в живота си, кълна се, тя изобщо
не знае що е зло!), след толкоз много
години на престола, ден след ден
все по-сияеща в разкош и блясък,
с които е стократно по-горчиво
да се простиш, отколкото е сладко,
когато ги изпитваш първи път,
след всичко туй да й покаже пътя —
о, туй е тъй ужасно, че дори
чудовище да си, ще я пожалиш!

ДАМАТА

Дори и най-коравите сърца
разтапят се за нея!

АНА

Боже мой!

По-хубаво е да не бе узнала
величието! Вярно, то е земно,
ала когато злобната Фортуна
разделя ни от него, тъй боли,
като раздялата на дух от тяло!

ДАМАТА

Горката! Пак ще стане чужденка
в страната ни!

АНА

И затова е двойно
за съжаление! Ах, по-добре е
да си от нисък род и да живееш
сред простолюдието, но в доволство,
отколкото да носиш бляскав траур
и златна скръб!

ДАМАТА

Човек е най-богат,
когато стига му, каквото има.

АНА

В честта си се кълна, не бих желала
да съм кралица!

ДАМАТА

А пък аз честта си
бих дала, за да стана! И вий също
я бихте дали, мила лицемерко.
Вий одарена сте със всички женски
черти и прелести и няма как
да нямате сърцето на жена,
което винаги се е стремяло
към власт и към величие — неща,
ако говорим честно, не тъй лоши
и за които (колкото и много
да се преструвате) ще се намери
местенце във моминската ви съвест
от кожичка на яре, ако малко
я поразпънете!

АНА

Не, честна дума!

ДАМАТА

Да, честна, честна! Та не ви се ще да седнете на трона?

АНА

Не, за всички богатства под небето!

ДАМАТА

Много странно.
Пък аз бих седнала, макар и стара,
за три пробити пенса! А дукеса?
Дали ще можете да издържите
тоз тежък сан?

АНА

Не бих могла и него!

ДАМАТА

Е, много крехка сте! Да слезем още.
Ако красиво графче ви положи
във скута своя титул, вий навярно
ще му откажете — нали ще трябва
да се поизчервим?... Е, щом и графът
за кръста ви е тежък, с тоя кръст
не можете зачена.

АНА

Какви думи!
Повтарям, не бих станала кралица
за цялата земя.

ДАМАТА

Пък аз си мисля,
че и за малка Англия охотно

поели бихте кралското кълбо.
Аз бих го сторила за някой див
Карнарвоншир^[19], да би бил кралство той...
Но някой иде.

Влиза Лорд-камерхерът.

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Привет на дамите! Какво се плаща
за тайната на вашата беседа?

АНА

Тя даже и въпроса ви не струва —
оплаквахме кралицата си, сър.

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Занятие, напълно подходящо
за благородни дами. Всичко, вярвам,
ще има добър край.

АНА

Ах, чул ви Господ!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Вий явно милозлива сте, а той
дарява с благослова си такива
създания. За да ви уверя,
че искрено говоря и че горе
отчетени са вашите достойнства,
аз моля да приемете привета
на негово величество и с него
честта да се наричате от днес
маркиза Пембрук; към която титла
високата му милост ви прибавя
хиляда фунта ежегодна рента
от себе си.

АНА

Не зная с какво мога
да му докажа своето покорство.
Това, което имам, е по-малко
от нищото. Със нищо осветени
не са молитвите ми, нищо няма
и в моите пожелания, които
са само думи, но освен тез бедни
слова и пожелания аз нямам
богатства други. Моля ваша милост
да отнесете моето покорство
на руменееща от срам слугиня
до негово величество, комуто
желая власт и здраве.

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Драга лейди,
щастлив ще съм да затвърдя у краля
високото му мнение за вас...

Настрани.

Добре я виждам: чар и добродетел
така чудесно са споени в нея,
че са пленили краля ни! Кой знае,
от нея може би ще се получи
брилянт, от който някой ден тоз остров
ще засияе цял^[20]!... Прекрасна лейди,
ще съобщя на нашия владетел,
че съм беседвал с вас.

АНА

Благодаря ви.

Лорд-камерхерът излиза.

ДАМАТА

На, ето! Така стават! Да се чудиш!
Шестнадесет години прося в двора
и все съм тъй, с протегнатата ръка:
ту „много рано“, ту пък „много късно“,
все не улучвам сгодния момент
да си издействам нещо. А пък вие,
от вчера тук, със жълта човка още —
ах, кой ме насади на таз Фортуна! —
преди да сте отворили уста,
и ви нахраниха!

АНА

И аз се чудя!

ДАМАТА

Как няма! И какъв му е вкусът?
На бас се ловя, че не е горчиво!
А имаше една придворна дама,
която не желаше да става
кralица срещу всичките богатства
на Индия! Дали ви е позната?

АНА

Не се шегувайте!

ДАМАТА

Да бях на вас,
бих литнала в небето по-високо
от чучулигите! Маркиза Пембрук!
Хиляда фунта рента! Само тъй
от уважение, без нищо друго
срещу това? И ще последват още:
на почестите шлейфът е по-дълъг
от предницата им. Сега изглежда
ще издържите титлата „дукеса“,
по-силна май се чувствате.

АНА

Госпожо,
праве си забава, но недейте
намесва мене! Жива да не съм,
ако таз вест вълнува мойта кръв
ей толкова! Когато си представя
какво ще следва!... Нашата кралица
е безутешна, а пък ние двете
забравихме за нея! И ви моля,
недейте ѝ разказва за нещата,
които чухте тук.

ДАМАТА

И таз добра!

Излизат.

[19] *Карнарвоншир* — гориста и неплодородна област в Уелс. ↑

[20] „... брилянт, от който... засяе цял!“ — намек за кралица Елизабет I, която именно била дъщеря на Хенри VIII и Ана Болийн. ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Зала в манастира „Блакфрайърс“.

Звуци на тръби и рогове. Влизат двама Пристави с къси сребърни жезли; след тях двама Писари с тоги на доктори по право; след тях — сам — Кентърбърийският архиепископ, след него — Линкънският, Илийският, Рочестърският и Сент-Асафският епископи и след тях — на известно разстояние — Благородник, носещ торбата с канцлерския печат и шапката на кардинала; след него двама Свещеници със сребърни кръстове; след тях — Грифит, гологлав и придружен от Сержант, носещ сребърен боздуган; след тях — двама Благородници, носещи два сребърни стълба; след тях, един до друг, Уулзи и Кампейус, следвани от други двама Благородници, носещи меч и боздуган.

Влиза Кралят. Той сяда под кралския балдахин. Двамата кардинали заемат съдийските кресла в подножието на трона. Влиза Кралица Катерина и сяда на разстояние от краля. Епископите заемат места от двете страни на съда. Под тях седат писарите, зад тях — благородниците. Останалите от свитите се нареждат в двата края на сцената.

УУЛЗИ

Да се изиска тишина за прочит
на пълномощните писма от Рим!

КРАЛЯТ

Защо е нужно? Те са разгласени
и тяхната законност е безспорна.
Пестете време!

УУЛЗИ

Тъй да е. Започвай!

ПИСАР

Провъзгласи: „Хенри, крал на Англия, яви се пред съда!“

ГЛАШАТАЙ

Хенри, крал на Англия, яви се пред съда!

КРАЛЯТ

Тук съм.

ПИСАР

Провъзгласи: „Катерина, кралица на Англия, яви се пред съда!“

ГЛАШАТАЙ

Катерина, кралица на Англия, яви се пред съда!

Кралицата не отговаря, става, минава пред съдиите, приближава се до краля и коленичи пред него.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Кралю, аз моля ви да ми дадете
от мен заслужената справедливост
и милостив да бъдете към мене,
нещастната жена и чужденката,
родена въвн от вашите предели,
която тук не може да разчита
на безпристрастен съд и справедливо
съчувствие във хода на процеса.
Кажете, сър, с какво, кога и как
съм ви обидила? Кога съм дала
с постъпка лоша повод на мъжа си
да бъде недоволен, та така
от себе си отхвърляте ме вие
и ме лишавате от свойта милост?
Бог вижда, винаги съм ви била
съпруга вярна, скромна и послушна,
готова винаги да се нагажда
към волята ви, винаги във страх,
че може с нещо да ви досади,
следяща израза ви постоянно,
ту весела, ту тъжна според туй,
как бяхте вий настроен. Ах, кога,
в кой ден, в кой час било е да съм влязла
в противоречие със вашта воля;
тя моя да не стане? И кого
от вашите приятели не съм

посрещнала с любов дори когато
е бил противник мой? С кого от моите
приятели, навлякъл си гнева ви,
съм продължила да дружа — къде ти! —
не съм го отстранила незабавно
от себе си? Спомнете си, кралю,
че все тъй предано съм ви съпруга
от двадесет години и че Бог
благослови ме при това със много
деца от вас! За цялото туй време
ако посочите ми — но с подкрепа
на доказателства! — едничко нещо,
засягащо честта ми, верността ми
към брачната ни връзка, почитта ми
към святата ви личност, нека бъда
отритната от вашата нога
във Божието име, нека всички
врати пред мен се хлопнат със погнуса
и нека най-безжалостният съд
ме съди като грешница! Кралю,
спомнете си, че вашият баща
бе считан крал благоразумен, мъдър,
със рядко здравомислие; а моят —
крал Фердинанд Испански — беше също
прославян като най-сияен ум
сред многото крале, които помни
страната му от дълъг низ години.
Не можете отрече, че те сбраха
на времето съвет от мъдри хора —
за да обсъди брака ни, и той
призна го за законен. Затова
аз моля, сир, да ми дадете време
да бъда посъветвана от своите
приятели в Испания, които
ще моля за напътствие веднага.
Ако ли не, във Божието име,
по вашему да бъде!

УУЛЗИ

Вий, госпожо,
тук имате — сама сте ги избрали —
тез мъдри, достопочтени отци,
прочути със начетеност и честност —
да, първите в страната! — на които
е поверена вашата защита.
И затова аз считам, че добре е
на делото да бъде даден ход,
за да спестим на вас излишни мъки
и да намерим цяр за съвестта
на краля ни.

КАМПЕЙУС

Аз смятам тези думи
за правилни и затова, госпожо,
уместно е съдът да продължи
и чуе спорещите две страни
със доводите им.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Лорд-кардинале,
изслушайте ме!

УУЛЗИ

Да, госпожо.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Сър,
на път съм да заплача, но понеже
си спомням, че кралица съм — или
ако това било е дълъг сън,
че кралска дъщеря съм, това зная! —
то ще превърна сълзите си в искри...

УУЛЗИ

Бъдете търпелива!

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Непременно,
когато вие станете смирен!...
Не, не! Сега! Защото инак Господ
ще ме накаже! Аз съм убедена
(от много факти), че сте мой противник,
и затова отказвам, не приемам
да бъдете мой съдник! Вий, не друг,
да, вий раздухахте пожара, който
ме раздели от краля ми — дано
Господнята роса го угаси! —
затуй повтарям, че от дън душа
отказвам, да, не ща да ви приема,
отвод ви правя като съдия,
на вас — повтарям, — който сте мой враг
и сте далеч от туй да сте приятел
на истината!

УУЛЗИ

Вярвайте, госпожо,
че тези ваши думи не прилягат
на вас, която винаги били сте
за милостта и давали сте пример
за благородство и за ум, надхвърлящ
равнището на слабия ви пол.
Госпожо, вий извършвате към мен
несправедливост! Аз не съм ви враг
и никакво пристрастие не храня
към вас или към другиго. Това,
което съм извършил и ще върша,
го върша с пълномощие, което
ми даде кардиналският конклав
на Римската ни църква. Вий твърдите,
че съм раздухвал някакъв пожар.
Отхвърлям обвинението! Кралят

присъства тук и ако той би знаел,
че думите ми противоречат
на действията ми, о, как могъл би
да ме рани за моята лъжливост,
да, тъй дълбоко, както вий, мадам,
за мойта истинност ме наранихте!
Но ако той ме знае незасегнат
от обвиненията, то ще знае,
че съм ранен от вашите обиди
и че е негов дълг да ме лекува,
като очисти вас от тези мисли;
загуй, преди намесата му, аз
ви умолявам да се отречете
от тях в душата си и вече тъй
да не говорите!

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Милорд, милорд,
аз съм една жена обикновена,
неука и безсилна да се боря
със вашта хитрост. Вий сте мек и хрисим
и своите призвание и сан
укрепвате успешно с тази външност
на мека хрисимост, но във сърцето
сте цял натъпкан с горделивост, злоба
и арогантност! Вие, подпомогнат
от щастието и от добрината
на негово величество, без труд
се изкатерихте от низините
догоре, дето всички големци
са ваши подчинени, и словата,
изречени от вас, като слуги
веднага изпълняват всяко нещо,
възложено на тях; но аз ви казвам:
вам по е мила личната ви чест,
отколкото духовната ви служба,
и заявявам, че не съм съгласна

да бъдете мой съдник, и отправям
молба към папата да вземе лично
въпроса ми във своите ръце
и да ме съди той!

Покланя се пред краля и тръгва да излезе.

КАМПЕЙУС

Кралицата показва непокорство
пред правосъдието и нанася
обида на съда, като отрича
правата му. Това не е добро.
Излиза си.

КРАЛЯТ

Викнете я отново!

ГЛАШАТАЯТ

Катерина, кралица на Англия, явете се пред съда!

ГРИФИТ

Госпожо, викат ви!

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Вас кой ви пита?

Вървете, моля! Като викнат вас,
върнете се, щом искате! О, Боже!
Не мога вече да се овладея!
Вървете, казах, няма да остана
и няма вече да се появя
в съдилищата им!

Излиза, следвана от Свитата си.

КРАЛЯТ

Иди си, Кейт!

И нека никой вяра да не дава
на този, който каже, че жена му
е по-добра от тебе! Ти със своите
чаровна нежност, уравновесеност,
смиреност на светица, мила кротост,
умение с покорство да изискваш —
ако със този наниз от достойнства
могъл бих да изчерпя твоя образ —
създадена си, драга, за да бъдеш
кралица на кралиците!... Да, тя е
от благородна кръв и ни веднъж
не е изменяла на нея в своето
държание със мене!

УУЛЗИ

Господарю,
смирено умолявам ви — понеже,
бидейки тук завързан и ограбен,
е редно тук да бъда пак отвързан,
макар и не веднага, и напълно
обезщетен — да заявите ясно
пред всички тук дали кога да е
зачеквал съм пред вас въпроса, който
разглеждате; дали съм ви внушавал
какви да е съмнения по него?
Или съм казвал за жена ви нещо,
което да не буди благодарност
за нея към небето; произнесъл
едно-едничко слово във вреда
на днешния й сан или обидно
за богатата й личност?

КРАЛЯТ

Кардинале,
вий нямате вина! Да, кралска дума,
изцяло оправдан сте. Не е нужно
да ви напомням, че във моя двор

вий имате не малко врагове,
незнаещи защо са ви такива,
ала които като селски псета
разлайват се взаимно. Убеден съм,
че нашата кралица е била
надъхана от тях. Оневинен сте.
Но може би ви трябва още? Ето:
вий винаги сте искали да бъде
забравен тоз въпрос, при туй не само
не сте го сам раздухвали, но често
сте пречели да бъде той поставен
на дневен ред!... И тъй, по тази точка
лорд-кардиналтът е напълно чист.
Сега ми дайте своите слух и време,
за да узнаете какви мотиви
въздействаха над мен. Започна с туй,
че съвестта ми най-напред получи
едно убождане, един смъдеж,
една несигурност във резултат
на думите, които ми подхвърли
Байонският епископ, натоварен
като посланик френски да обсъжда
женитбата на дъщеря ми Мери
със дука Д'Орлеан. Когато вече
въпросът бе напреднал, той поиска
(говоря за епископа) отсрочка,
за да запитал краля си относно
законността на нашта дъщеря
във връзка със това, че бил съм в брак
с вдовицата на брат си. Този повод
до дъното разтърси съвестта ми,
прободе я, направи в нея пробив —
така широк, че рой смутени мисли
нахълтаха през него. Най-напред,
видял се въвн от Божията милост,
реших, че зарад мен небето прави
утробата на моята жена

да бъде за заченатите мъжки
тъй животворна, колкото е гробът
за мъртвия; защото те или
се раждаха безжизнени от нея,
или умираха след кратко време,
едва поели въздух. След това
помислих, че небето ме осъжда
да няма кралството ми, тъй достойно
за най-добър наследник, този дар
от краля си. Тогава си представих
каква опасност би го застрашила
при тази липса на потомство кралско
и от това сърцето ми се сгърчи
във остра болка; тъй, на дрейф понесен
сред бурното море на съвестта си,
аз руля завъртях във таз посока,
която тук ни сбра. Със други думи,
реших да търся цар за своята съвест —
тогава тежко болна, а и днес
не още оздравяла — в мъдростта
на най-известните у нас отци
и правници. Отнесох най-напред
въпроса си до вас, мой лорде Линкън,
и помните ли как димях от пот,
когато го поставях?

ЛИНКЪНСКИЯТ ЕПИСКОП

Помня, сър.

КРАЛЯТ

Говорих дълго. Вий кажете колко
спокойствие ми вдъхнахте!

ЛИНКЪНСКИЯТ ЕПИСКОП

Кралю,
със ваше разрешение, отпърво
въпросът тъй ме стресна с важността си

и страшните си следствия, че аз
поколебах се да ви дам съвет
да действате по-смело и помолих
ваше величество да следва пътя,
събрал ни тук.

КРАЛЯТ

Подир това отнесох
въпроса си до вас, лорд Кентърбъри,
и вий ми разрешихте, преподобни,
да свикам тоя съд. До всеки тук
аз предварително съм се допитал
и вашите съгласия държа
със подпис и печат. И затова
приканвам ви да продължим, защото
не хладина към богатата особа
на нашата кралица, а единствен
болезненият шип на тез причини,
които ви изтъкнах преди малко,
подтиква ме. Вий само обявете
законен брака ни и ние, Хенри,
в живота си и в своя трон кълнем се,
със радост ще изминем своя век
до Катерина, нашата кралица,
най-дивното създание, което
познава тоя свят!

КАМПЕЙУС

Кралю, понеже
кралицата отсъствува, предлагам
съдът да се отложи и насрочи
за по-далечен ден. А дотогава
ще трябва настойчиво да й бъде
внушено да отдръпне своята просба
до негово светейшество.

КРАЛЯТ *(настрани)*

Усещам,
че тези кардинали ме разтакат.
Омразни ми са всички тия хитри
игри на Рим. Върни се, мой любими,
дълбокоучени и верни Кранмър!
Покоят ми със теб ще се завърне!...
Вдигнете заседанието!... Казах,
да тръгваме!

Излизат в реда, в който са влезли.

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Лондон. В покоите на кралицата.

Влизат Кралица Катерина и Прислужнички, които се занимават с шиене.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Момиче, вземи лютнята! Усещам
духа си тъжен и изпълнен с грижи.
Развей ги с песен!... Вие прекратете
за малко своята работа!

ПЕСЕН

„Чул Орфеевата лира,
стихвал някога всемира,
от чаровна мощ обзет;
млъквали във миг горите,
скланяли чела скалите,
пролет цъфвала навред.
В плен на нейната магия
даже морската стихия
свеждаха разпенен гръб.
Музиката за сърцето
е вълшебство, от което
в миг заспиват гнет и скръб!“

Влиза Благородник.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Кажете! Какво има?

БЛАГОРОДНИКЪТ

Господарко,
двамината високи кардинали

ви чакат вЪн.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

За да говорят с мен?

БЛАГОРОДНИКЪТ

Така помолиха да ви доложа.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Тогава нека влязат!

Благородникът излиза.

Какво могат

да искат от една жена в немилост
и без закрила? Като си помисля,
туй тяхно идване не ми харесва.
Би трябвало да бъдат те добри
и туй, което вършат — благочестно,
ала качулката монах не прави...

Влизат Уулзи и Кампейус.

УУЛЗИ

Желаем мир на ваша кралска милост!

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Заварвате ме, драги господа,
заета в шиене, понеже искам
да срещна и най-лошото готова.
Как мога да ви бъда във услуга?

УУЛЗИ

Ако на ваша милост е угодно,
да идем в друга стая, във която
ще ви изложим пълната причина
на свойто посещение.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Защо?

Не съм извършила до днеска нищо —
заклевам се! — което да ме кара
да търся ъглите. Аз бих желала
да могат повече жени да кажат
тез думи с чиста съвест като мен.
Не ме засяга — и в това поне
съм по-щастлива от мнозина други, —
че щели са делата ми да бъдат
обсъждани от хорските езици,
оглеждани от хорските очи
със завист и омраза — нали зная,
че съм живяла чисто! Ако тук сте,
да ме разпитвате като съпруга,
то истината действа на открито —
разпитвайте!

УУЛЗИ

Tanta est erga te mentis integritas, regina serenissima...^[21]

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Не, моля, не латински! Чак дотам
не съм била ленива ученичка,
че да не зная говора, сред който
живяла съм до днес. На чужд език
не е изключено да стана чужда
и подозрителна за който слуша.
Английски да говорим! Тука има
две-три жени, които ще ви бъдат
признателни да чуят вярна дума
за своята злочеста господарка.
Повярвайте, почтени кардинали,
над мене е извършена неправда —
дори и най-големият ми грях,
уверена съм, би могъл да бъде
простен и на английски!

УУЛЗИ

Господарко,
прискърбно е, че вашият слуга
при своята безкористност могъл е
(при туй след толкоз дълга вярна служба
на краля и на вас) да породи
тъй тежки подозрения, когато
пристъпва с честна мисъл. Ний сме тук
не с обвинения да позорим
честта ви, благославяна от всички,
и не за да ви хвърляме във мъка,
каквато вий си имате премного,
а само за да чуем мисълта ви
и ви изложим своите разумни
съображения на честни хора,
желаещи доброто ви.

КАМПЕЙУС

Госпожо,
архиепископът на Йорк, подтикван
от своите природно благородство,
покорство и усърдие към вас —
забравяйки като добър човек
обидите, които ваша милост
нанесе (а пък те не бяха леки!)
на правдата и него, ви предлага —
със мене заедно — във знак на мир,
да ви послужи...

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

... и ме предаде!
На двама ви, почтени господа,
благодаря за благата ви воля.
Говорите слова на честни хора —
дано и се окажете такива! —
но как в момента отговор да дам

на тоз въпрос, засягащ тъй отблизо
честта ми и живота ми, ей Богу,
със своя беден ум, и то пред толкоз
внушителни, дълбокомъдри хора,
не зная, честна дума! Господ вижда,
седях над женска работа със своите
момичета, далеч от мисълта
за толкоз важни гости и въпроси.
Във името на туй, което бях —
защото чувствам във последен пристъп
величието си, — почтени хора,
срок дайте ми сама да поразмисля,
съвети да потърся! Аз жена съм
без ни един приятел, без надежда...

УУЛЗИ

Госпожо, вие сте несправедлива
към краля си. Вий имате безброй
надежди и приятели.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Безсилни

да ми помогнат в Англия. Нима
във таз страна могъл би англичанин —
ако такъв, до безразсъдство храбър,
намери се! — застанал срещу краля,
да ми даде съвет, да заяви,
че мой приятел е и да остане
английски поданик! Не, всички тези,
които взимат присърце скръбта ми
и на които мога да разчитам,
са другаде; те — както всичко друго,
което ми е мило, господа —
са в моята родина!

КАМПЕЙУС

Бих желал

да чуete — оставила сръдните —
съвета ми.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Какъв е той, милорд?

КАМПЕЙУС

Поискайте закрилата на краля!
Той благ и милостив е. Туй ще бъде
от полза и за вас, и за честта ви,
защото, ако в хода на процеса
законът се окаже срещу вас,
ще трябва да напуснете съда
посрамена.

УУЛЗИ

Добър съвет, госпожо.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Вий двама ме съветвате със цел
да ме погубите! Нима това е
съвет на християни! Срам за вас!
Но горе има съдник, над когото
кралете нямат власт!

КАМПЕЙУС

Мадам, в гнева си
погрешно вий ни съдите.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

И двоен
позор за вас! Аз смятах ви съсъди
на добродетелите кардинални,
а вий ще се окажете, боя се,
пропити с кардинални грехове
и лицемери! Как не се свените?
Това ли е утехата ви, цярът,

със който вий лекувате една
жена, сама, без помощ и закрила,
обсипвана със хули и насмешки?
И половината от своята мъка
не ви желая — имам милост аз! —
ала внимавайте, че утре може —
мислете му, ви казвам! — мойто бреме
над вас да се стовари!

УУЛЗИ

Туй е лудост!
Доброто вий превръщате във зло!

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

А вие мен — във нищо! Дано напаст
ви сполети, учители лъжливи!
Как искате (ако не сте лишени
докрай от справедливост и от милост;
и имате под тез църковни дрехи
зрънце пастирски дух!) да поверя
безсилното си право на тоз, който
ме ненавижда, който ме изгони
сега от ложето си и отдавна —
от своята любов? Да, аз съм стара
и свързана със него вече само
от послушанието. Какво може
да ме постигне повече? Да видим
как вашата премъдрост ще измисли
проклятие жестоко като туй!

КАМПЕЙУС

Страхът ви прави злото по-голямо.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Не му ли бях тъй дълго (уви, трябва —
щом добродетелите не намират
застъпници — сама да се изтъквам!)

жена добра и вярна, и която —
не искам да се хваля със това —
не е била петнена ни веднъж
от подозрения? Затуй ли с нежност
посрещах чувствата му всеки миг,
поставях го в сърцето си след Бога,
покорна бях му, да, боготворях го,
почти пропусках своите молитви
заради него, за да бъда днес
възнаградена тъй? Не е добро!
До мене поставете всяка друга
съпруга предана, която нивга
не е помисляла за друга радост,
освен да дава радост на мъжа си,
и аз към всички качества, които
ще има тя, едно ще ви прибавя:
дълготърпение!

УУЛЗИ

Госпожо, вие
се отклонихте от добрата цел,
която ний преследваме.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Милорд,
не смея да извърша грях пред Бога,
като отхвърля самоволно сана,
със който той ме свърза в брак. От краля
смъртта едничка ще ме разведе!

УУЛЗИ

Изслушайте ме!

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Ах, защо ли стъпих
на тоз английски остров! Защо слушах
измамните ласкателства, които

буят на него! Вашите лица
са ангелски, но Господ един знае
сърцата ви! Какво ще стане с мен?
О, аз съм най-злочестата жена
на тоя свят! Девойчета нещастни,
какво слетя ви! Корабокрушенки
сме аз и вий в това студено кралство,
без милост, без надежда, без роднини,
почти без гроб за мен! О, аз приличам
на лилия, която е цъфтяла,
царица на полето, а сега е
предсмъртно клюмнала!

УУЛЗИ

Ако, госпожо,
оставите се да ви убедим,
че всичките ни помисли са честни,
ще ви олекне. Помислете само:
защо, мадам, ще ви желаем злото?
По своите призвание и длъжност
ний трябва да лекуваме скръбта,
а не да я насаждаме. За Бога,
мислете какво правите и как
с това си поведение сама
навреждате си, да, как вие с него
съвсем ще отчуждите своя крал
от себе си! Сърцата на князете
обичат тъй покорството, че с нежност
целуват го, а срещнат ли упорство,
свирепи стават като морска буря.
Аз знам, че имате спокоен дух
и мек характер — виждайте във нас
това, което — вярвайте ни — сме:
приятели, слуги и миротворци!

КАМПЕЙУС

Ще видите, мадам, че сме такива!

Несправедлива правят ви към нас
тез женски страхове. Един висок
и силен дух, какъвто ви е даден,
отблъсва тез съмнения като
подправена монета. Кралят храни
любов към вас — недейте я загубва!
А ние двамата, ако решите
да ни дадете вяра, сме готови
да ви помагаме със всички сили.

КРАЛИЦА КАТЕРИНА

Милорди, моля ви да ми простите!
Ако била съм рязка, то помнете,
че съм жена, която няма разум
да отговаря, както се полага
на личности тъй висши. Отнесете
на негово величество привет:
Сърцето ми той има и ще има,
дорде съм жива, моите молитви.
Елате, достопочтени отци,
и дайте ми съвет. Сега ви моли
една, която, плавайки насам,
не смяташе да плаща трон със срам

Излизат.

[21] „... *Tanta est erga te mentis integritas, regina serenissima*“
(лат.) — така непредубедена е мисълта ни към теб, височайша кралице.

↑

ВТОРА СЦЕНА

Преддверие в покоите на краля.

Влизат Норфък, Съфък, Съри и Лорд-камерхерът.

НОРФЪК

Ако сега обедините своите
оплаквания и ги отстоите
със дух и твърдост, кардиналът няма
да устои на тях. Ако, обратно,
пропуснете удобния момент,
аз мога само да ви обеща
обиди, по-жестоки от онези,
които вече носите.

СЪРИ

Със радост
ще поздравя най-малката възможност
да му платя за туй, което стори
на тъста ми^[22]!

СЪФЪК

Кой знатен той не е
обидил със презрение или
поне не го е хладно пренебрегнал?
Кога зачел е в някого — освен
във себе си, разбира се — печата
на благородството?

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Милорде, вие
мислете, както щете: какво той
заслужил е от вас и мене, зная;
но в туй, какво ний можем да му сторим,

макар и случаят да е удобен,
аз много се съмнявам. Докато
до трона има той свободен достъп,
недейте се опълчва срещу него,
защото неговото слово действа
с магична мощ над краля!

НОРФЪК

Не се бойте!

Вълшебството му вече няма сила.
До краля са достигнали неща,
които със катрана си развалят
меда на словото му. Той е свършен
и няма път, по който да избяга
от кралската немилост.

СЪРИ

Драги сър,

щастлив ще бъда всеки час да чувам
подобни вести!

НОРФЪК

Вярвайте ми, тъй е!

Разкрили са се двойните му сметки
в процеса по развода. Бих желал
да видя всичките си врагове
във положението, във което
сега е той!

СЪРИ

А как са му прозрели
в кроежите?

СЪФЪК

По странен начин.

СЪРИ

Как?

СЪФЪК

Писмото му до папата случайно
попаднало под погледа на краля.
Във него се съдържала молба
до негово светейшество да спре
процеса по развода, тъй като
в обратен случай щяло да е зле,
„понеже — пишел, — кралят ни е хлътнал
в любов по някаква придворна дама
на нашата кралица“.

СЪРИ

И кралят ни прочел е всичко туй?

СЪФЪК

От край до край!

СЪРИ

Дали ще му подейства?

СЪФЪК

От него той ще види в кардинала
един хитрец, преследващ лични цели...
Но този път хитрецът закъснял е
и носи цяр на мъртвия, уви,
защото кралят вече е венчан
за лейди Ана.

СЪРИ

О, дано е вярно!

СЪФЪК

Ако от туй ще бъдете щастлив,
бъдете вече: то е точно тъй!

СЪРИ

Дай Боже, щастие на този брак!

СЪФЪК

Амин, ще кажа аз!

НОРФЪК

И всички с вас!

СЪФЪК

Издадени са заповеди вече
за коронацията. Но това
е прясна новост и добре ще бъде
да не достига някои уши.
А дамата по външност и душа
е рядко чудо. Аз дълбоко вярвам:
над нашата страна ще слезе с нея
такава благодат, че ще се помни
за дълги времена!

СЪРИ

А ако кралят
прегълтне туй писмо на кардинала?

НОРФЪК

Не дай си Господи!

СЪФЪК

Не се плашете:
и други стършели са забръмчали
покрай носа му. Кардинал Кампейус,
зарязал е процеса незавършен
и отпътувал, без да се сбогува,
за да съдействува във Рим на Уулзи
пред папата. Щом кралят чу за туй,
извика: „Ха!“, повярвайте!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Дай, Боже,
да се ядоса двойно и извика:
„Ха!“ два пъти по-силно!

НОРФЪК

Ами Кранмър
кога ще се завърне?

СЪФЪК

Той чрез своето
становище по кралския развод
се е завърнал вече и ведно
със мнението на безброй духовни
колегии от учени е дал
спокойствие на краля. Тъй че, вярвам,
тоз втори негов брак ще бъде скоро
оповестен и новата съпруга —
издигната до трона. Катерина
ще се нарича вече не кралица,
а вдовстваща съпруга на принц Артър^[23].

НОРФЪК

Изглежда този Крамър си го бива —
той вложи доста труд по тоз въпрос
на краля ни.

СЪФЪК

И скоро ще го видим
архиепископ.

НОРФЪК

Да, тъй казват.

СЪФЪК

Тъй е.

Влизат Уулзи и Кромвел.

Ха, кардиналът!

НОРФЪК

И какъв е мрачен!

УУЛЗИ

Пакетът, Кромуюел, стигна ли до краля?

КРОМУЕЛ

Предадох му го в спалнята, милорд.

УУЛЗИ

А той отвори ли го?

КРОМУЕЛ

Да, веднага.

И още първото писмо прочете с угрижен израз: явно бе, че то го кара да си мисли. Заповяда да се явите тука тази сутрин.

УУЛЗИ

Облечен ли е вече?

КРОМУЕЛ

Да, почти.

УУЛЗИ

Благодаря ти. Остави ме сам!

Кромуюел излиза.

УУЛЗИ (настрани)

Не друга, а дукеса Д'Алансон, сестрата на французкия владетел, ще вземе той! Не някаква си Ана!

Не някаква Болийн! Не искам аз
ни Ани, ни Болийни! Тук не стига
едно приятно личице! Болийн!
Дано получа само час по-скоро
писмо от папата! Маркиза Пембрук!

НОРФЪК

Не е спокоен!

СЪФЪК

Чул е може би,
че кралят точи своя гняв за него.

СЪРИ

Стори го, Боже, остър, както трябва,
за твоята справедливост!

УУЛЗИ (*настрани*)

Камериерка, дъщеря на рицар!
Слугинята да стане господарка
на господарката си? Ха! Кралица
на своята кралица? Тази свещ
не свети, както трябва. Ще я духна!
Какво, че я познавам като блага
и добродетелна, когато зная,
че лютеранка е и вироглава
и че не бива да се настани
в гърдта на своенравния ни крал!
Освен това и този еретик,
не, архиеретик, тоз гаден Кранмър
под кожата му влязъл е и станал
оракул негов!

НОРФЪК

Нещо го ядосва!

СЪРИ

Дано такава е, че да разкъса
сърдечните му струни!

СЪФЪК

Кралят! Кралят!

Влизат Кралят, четящ списък, и Лъвел.

КРАЛЯТ

Какво богатство е натрупал само!
И колко харчи всеки ден при туй!
Как става се така богат?... Милорди,
да сте видели скоро кардинала?

НОРФЪК

Кралю, стояхме тук и дълго време
го наблюдавахме. Особен смут
обзел е мозъка му: хапе устни,
след туй се стряска, спира се, пак тръгва,
в земята вперва поглед, пръст поставя
на слепоочие, в гърдта се блъска,
заглежда се в луната и изобщо
държа се крайно странно!

КРАЛЯТ

Да, изглежда
в ума му има бунт: таз сутрин той
ми прати плик с държавни документи
за преглед. И какво открих, сред тях
попаднало случайно? Таен опис
на неговите ценности, изреждащ
съсъди скъпи, драгоценни дрехи,
покъщнина разкошна; със две думи,
имущество, което, оценено,
надхвърля допустимото за всеки
наш поданик!

НОРФЪК

Това е Божя воля!
Благ дух поставил го е сред книжката
за ваше щастие!

КРАЛЯТ

Да бях уверен,
че погледът му рее се в небето,
прицелен във духовното, аз бих го
оставил във покой; но се боя,
че мислите му имат земни цели,
незаслужаващи да са в обсега
на неговия ум.

Сяда и шепне на Лъвел, който отива към кардинала и му казва нещо.

УУЛЗИ (настрани)

Прости ми, Боже!...
Небето да ви прати благодат,
ваше величество!

КРАЛЯТ

Добри милорде,
небесните богатства са тъй много
в душата ви, че вероятно вие
в момента правехте им мислен опис.
Отдаден на занятия духовни,
знам, вие не намирате миг време
за земни сметки. Затова безспорно
ви считам за небрежен домакин,
но радвам се, че в този недостатък
сте мой събрат.

УУЛЗИ

Добри ми господарю,

от своето време аз отдавам част
на светия си дълг; заделям друга
за таз държавна работа, която
ми е възложена; освен това
природата налага и на мен,
бидейки крехък като всеки смъртен,
поддържане на силите, което
изисква час и друг.

КРАЛЯТ

Отлични думи!

УУЛЗИ

Да ми помогне Бог да действам тъй, че
дорде съм жив, да бъдат в мисълта ви
покриващи се моите дела
със моите думи!

КРАЛЯТ

Втори път отлични!

А пък добрата дума е сама
донейде добро дело. И все пак
едно са думите, делата — друго.
Баща ми ви обичаше, милорд.
Той казваше го с думи и с дела
доказваше. Когато наследих го,
аз също ви обикнах и не само
задачи ви възлагах, от които
вий имахте облаги, но и режех
от своите доходи, за да обсипвам
със щедрост вас.

УУЛЗИ (*настрани*)

Какво ли значи туй?

СЪРИ (*настрани*)

Дай Боже, в таз посока да върви!

КРАЛЯТ

От вас направих пръв човек след краля,
така ли е? Бих искал да узная
съгласен ли сте с туй, което казах,
и ако го признавате, кажете:
дължите ли ни нещо или не?
Какво ще отговорите?

УУЛЗИ

Кралю,
признавам, че великата ви щедрост
надхвърляше това, с което можех
да ви се отплатя. При всички свои
старания заслугите ми все
оставаха назад от туй, което
желаех да извърша, ала бяха
в крак с туй, което можех. Лични цели
дотокова съм имал, господарю,
доколкото били са те от полза
за вашата пресвята кралска личност
и за държавата. На щедростта,
с която незаслужилият аз
бях ръсен от ръката ви, не мога
със друго да отвърна освен само
със своята признателност, със своята
цъфтяща вечно преданост към вас,
която е растяла и ще расне,
дорде смъртта, таз зима на живота,
смрази и нея с мен!

КРАЛЯТ

Чудесно слово!
Подобен отговор рисува сам
добрия поданик. Предаността
самичка се прославя така, както
измяната сама си отмъщава

с безчестие. И мисля, че понеже
били сте повече от всеки друг
обсипван от ръката ми със щедрост,
със обич — от сърцето ми, и с чест —
от кралската ми мощ, то вие също
със своите ръце, сърце и сили
би трябвало по силата на обич,
надхвърляща дължимото към краля,
да бъдете към мене по-привързан,
отколкото към всеки друг.

УУЛЗИ

Кралю,
повярвайте ми, винаги съм влагал
по-малко труд за своето лично благо,
отколкото за вашето; че бил съм,
че съм и че ще бъда... ако ще
и цялата страна да измени
на своя дълг към вас, да го изхвърли
от своята душа; дори да бъдат
опасностите гъсти, както може
човек да си представи, и по-страшни
отколкото могъл би — и тогава
дългът ми като твърда канара
сред гневна буря ще възпре напора
на бесните талази и остане
непоклатимо ваш!

КРАЛЯТ

Прекрасна реч!
Помнете, лордове, това сърце,
преливащо от вяност, и пред вас
разкри го той!

Подава на Уулзи книжа.

Прегледайте това!
А после и това! И подир туй

вървете да закусите, ако
не ви се е отвърнала от тях
охотата за ядене!

Излиза, гледайки сурово кардинала, следван от Благородниците, които се усмихват и шепнат помежду си.

УУЛЗИ

Какво ли значи туй? Какво внезапно
така го е ядосало? С какво
заслужил съм гнева му? Тъй сърдито
изгледа ме на тръгване, че сякаш
с очите си ме стриваше на прах!
Така лъвът със грозна ярост гледа
ловеца, който го е наранил,
в мига, преди да скочи... Ще прегледам
тоз лист, във който, страх ме е, се крие
причината за всичко... Да, така е!
Загубен съм! Това е моят опис!
Да, списъкът на всичките богатства,
които съм натрупал с тайна цел
да си спечеля папската тиара
и заплатя на свойте хора в Рим!
О, глупава небрежност! Ах, нещастник!
Кой дявол ме накара сам да мушна
тоз лист-издайник в плика, който бях
предназначил за краля? Дали няма
лекарство, средство, нещо, със което
да го изтрия някак от ума му?
Вбесило го е, зная, но май виждам
и начин, който — стига да успея —
ще ме спаси, макар... Какво е туй?
„До негово светейшество“? О, Боже,
писмото ми до папата със всичко,
съдържащо се в него? Значи край!
Достигнал най-високата си точка
във светлия зенит на своята власт,

стремително започвам да се спускам
към залеза. Подобно метеор
във мрака ще проблесна и изчезна
завинаги!

Влизат отново Норфък, Съфък, Съри и Лорд-камерхерът.

НОРФЪК

Лорд-кардинале, кралят ви нарежда
да предадете в нашите ръце
Големия печат и незабавно
да се преместите във Ашърхаус,
дома на лорда Уинчестър, където
ще чакате до нова разпоредба
на негово величество.

УУЛЗИ

Минутка!

Къде са пълномощните ви? С думи
такава важна заповед не може
да бъде предявена!

СЪФЪК

Кой ще дръзне
на тях да се опълчи, щом те идат
от кралските уста?

УУЛЗИ

Додето имам
единствено нескритата ви радост
и голите ви думи, аз ще дръзна
на тях да се опълча, драги мои
усърдни господа! Сега разбирам,
изпитах ви: излети сте били
от долния метал на завистта!
И как припряно припкате след мойто

нещастие, като че ли от него
се храните! С каква усърдна спешност
участвате в провала ми! Добре,
вървете по ненавистния път
на злобата — с предлози християнски
снабдени сте безспорно и след време
ще имате награди съответни.
Печатът, който със такава грубост
вий искате от мене, ми е връчен
от краля ни, стоящ над мен и вас,
собственолично. Той ми даде с него
повеля да го пазя и използвам
със съответните му сан и длъжност
за цял живот; и потвърди това
с формални документи. Кой ще дръзне
от мене да го вземе?

СЪРИ

Кралят, който
ви го е дал!

УУЛЗИ

Тогава где е той?

СЪРИ

Ти, нагли попе, си предател долен!

УУЛЗИ

Ти, нагли Съри, скоро ще си кажеш,
че щяло е за теб да е добре
езика си да си отсякъл вместо
да си изрекъл туй!

СЪРИ

От жад за власт
ти, дяволе във алени одежди,
лиши от моя тъст, лорд Бъкингам,

страната ни и хвърли я в жалейка!
Ако поставим на везните всички
глави на братята ти кардинали
със твоята вкупом, няма да надтегнат
едничък негов косъм! Интригант!
Ти прати ме в Ирландия, далече
от краля и от тез, които биха
пожалили нещастника, от тебе
оклеветен, когато твоя святост
го причести — във милосърден дух —
със брадвата!

УУЛЗИ

Това и всичко друго,
с което този бръщолевещ лорд
могъл би да очерни мойто име,
е клевета! Дук Бъкингам получи
заслужена присъда от закона
и за това, че неговата смърт
не съм желал от лична неприязън,
свидетелстват високият му съд
и низкото му дело!... Ако бях
любител на словата, драги лорде,
аз бих ти казал, че на теб еднакво
са чужди чест и честност и че аз
по преданост към краля бих излязъл
на състезание и с по-добри
от Съри и от всички, на които
се нравиш ти, безумецо!

СЪРИ

Кълна се,
ако не те закриляше туй расо,
ти, попе, вече щеше да усещаш
във тялото си меча ми! Милорди,
ще слушате ли дълго тези хули
от някакъв безродник! Ако ние

понасяме да ни измъчва тъй
един парцал червено кадифе,
то сбогом ранг! Ще ни захлупи той
като врабчета с попската си шапка!

УУЛЗИ

За тебе всяка благод е отрова!

СЪРИ

Аз тая благод, със която ти
насилствено заграби, кардинале,
богатствата на цялата страна;
аз тая благод, със която писа
писма до своя папа срещу краля,
ще я направя, щом ме предизвикваш,
на всички достойние! Лорд Норфък,
във името на общото ни благо,
на стария си род, на всички знатни,
сега обидени и унижени,
на нашите деца, които утре
без герб ще бъдат, ако жив е тоя,
бъдете тъй добър и дайте гласност
на точките от списъка, във който
са сбрани греховете му!... Ти, попе,
ще ми подскочиш по-високо даже,
отколкото когато звън църковен
те е заварвал сутрин във леглото
със някое слугинче чернооко!

УУЛЗИ

Как бих презрял тогава, да не бях
обвързан от духа на милостта!

НОРФЪК

Тез точки са у краля, но аз зная,
че са ужасно черни.

УУЛЗИ

Тъй по-ясно
сред тях ще блесне моята невинност,
щом той ме чуе!

СЪРИ

Не храни надежда!
Аз точно помня няколко от тях
и ако щом ги чуеш, пламнал в срам,
възкликнеш: „Виноват съм!“, ще покажеш
известна честност!

УУЛЗИ

Почвайте, милорд!
На всички обвинения ще дам
достоеен отговор. А се червя
от туй, че виждам благородник, който
е без обноски!

СЪРИ

По-добре без тях,
но със глава! Започваме тогава.
Най-първо: вий, без знание на краля,
издействахте да станете легат
на папата и накърнихте с туй
правата на епископите.

НОРФЪК

После,
писмата си до Рим и до князете
започвахте със „Ego et Rex meus“^[24],
като с това изтъквахте, че кралят
е ваш слуга.

СЪФЪК

Освен това, изпратен
при императора като посланик,

без знание на краля и Съвета,
изнесохте Големия печат
във Фландрия.

СЪРИ

И пратихте писмо,
с което на Грегорио Касадо,
без волята на краля и Съвета,
се даваха права съюз да сключва
със град Ферара^[25].

СЪФЪК

И от суета
накарахте на кралските монети
да изсекат свещената ви шапка!

СЪРИ

И пратихте във Рим огромна сума
(как сбрана, да го каже съвестта ви!),
за да проправи пътя ви към слава
във ущърб на държавата ни! Има
и други точки, но са толкоз грозни,
че повече не ща да си мърся
устата с тях!

ЛОРД-КАМЕРХЕРЪТ

Милорд, не е добре
да тъпчем падналия. Туй, което
извършил е, е ясно на закона
и нека той наказва го, не вие!
Сърцето ми се свива да го гледам
така смален!

СЪРИ

Простено да му бъде!

СЪФЪК

Затуй ви известявам, кардинале,
че волята на краля ни — понеже
простъпките, извършени от вас
като легат на папата, поддадат
в обсега на статута „*praemunire*“^[26] —
е: срещу вас да се подпише указ,
със който се лишавате от всички
земи, дворци и движими имоти
и сам оставате извън закона.
Това ми е възложено.

НОРФЪК

И тъй

оставяме ви да решите как
по-мъдро ще живеете. За туй, че
отказвате на нас да предадете
Големия печат, безспорно кралят
ще ви благодари. Така че сбогом,
добри ни — но не много — кардинале!

Излизат всички освен Уулзи.

УУЛЗИ

И сбогом на не многото добро,
което сте ми искали! И още
едно печално, дълго-дълго сбогом
на теб, величие! Това е то
съдбата на човека: днес покарва
листенца от надежда; утре, цъфнал,
във цвят от почести потъва цял;
а вдругиден студ свива смъртоносен
и тъкмо той — наивникът! — си мисли,
че славата му зрее, изведнъж
захапва го във корена и ей го
загинал като мене! Така, както
децата лете плуват със мехури,

аз плувах не едно, не две лета,
без дъно под краката си да имам,
в море от слава; и във миг под мене
надутият мехур на гордостта ми
се пукна най-подир и ме остави,
сломен от труд старик, на произвола
на бурните вълни, които скоро
ще заключат над главата ми ръце!
Суетен блясък, краткотрайна слава,
дълбоко ненавиждам ви. Усещам
сърцето си отворено за пръв път.
О, колко е нещастен този, който
зависи от променчивата милост
на принцовете! В тясното пространство
между усмивката, която той
жадува да съзре върху лика им,
и бързия им гняв за него има
страдания и гърчове, по-лоши
от удар с нож и от родилна болка;
а падне ли, то пада без надежда
вдън ада като Луцифер^[27]!

Влиза Кромуел. Той се спира смутен.

Е, казвай!
Какво ти става, Кромуел?

КРОМУЕЛ

Господарю,
не мога да говоря!...

УУЛЗИ

Удивен
от моята беда? Нима е чудно,
че големците могат да залязват?
Щом плачеш, то наистина съм значи
пропаднал, Кромуел!

КРОМУЕЛ

Как сте, ваша милост?

УУЛЗИ

Добре съм, Кромуюел. Чувствам се за пръв път наистина щастлив. Сега се зная и в себе си изпитвам мир, по-ценен от всички мирски почести. Да, кралят ме изцери и аз съм му дълбоко признателен: от тези рамена — огъващи се стълбове — той смъкна товар огромен, който би могъл да потопи цял флот. Туй страшно бреме на почестите, Кромуюел, тоз товар е преголям за който се надява да зърне рая!

КРОМУЕЛ

Радвам се, милорд,
че полза сте извлекли от бедите.

УУЛЗИ

Надявам се, че съм. Сега се чувствам така душевно силен, че ще мога да понеса по-много и по-страшни нещастия от тези, които моите страхливи неприятели ще дръзнат да ми измислят! Но какви, да чуем, са твоите вести?

КРОМУЕЛ

Първата от тях е
гневът на краля!

УУЛЗИ

Да го пази Бог!

КРОМУЕЛ

А втората, милорд, е във това, че
сър Томас Мор^[28] е назначен лорд-канцлер
на ваше място.

УУЛЗИ

Малко е внезапно,
но той е учен мъж. Дано за дълго
опази се във милостта на краля
и съди справедливо и по съвест,
та, свършил пътя си, да спи във гроб,
оплакван от сираците, които
закрилял е^[29]. А друго?

КРОМУЕЛ

Туй, че Кранмър
се е завърнал, радостно посрещнат,
и бил е назначен архиепископ
Кентърбърийски.

УУЛЗИ

Виж, това е новост!

КРОМУЕЛ

И най-подир това, че лейди Ана,
с която кралят тайно е венчан
от доста време, се е появила
в одежди на кралица тази сутрин,
отивайки на черква. Лондон цял
говори за това кога и где
ще бъде коронясването.

УУЛЗИ

В нея
бе тежестта, която ме повлече
към дъното. Ах, кралят ме излъга!
Заради таз жена аз чест и слава

завинаги загубих, драги Кромуел!
От днеска слънцето не ще огрява
шпалири покрай мен, не ще злати
гъмжило от велможи, взрени жадно
за моята усмивка. Тръгвай, Кромуел!
Не стой със мен, човека във немилост,
без право да ти бъде господар!
Върви при краля ни (да няма залез
сияйното му слънце!), аз му казах
за твойта вярност — той ще те издигне.
Недей страни от него, драги Кромуел,
използувай момента и мисли
за своята безопасност!

КРОМУЕЛ

Ваша светлост,
нима ме карате да ви напусна,
вас — толкоз честния, така добрия?...
Свидетели бъдете вий, чиито
сърца не са железни, с колко болка
оставя Кромуел своя господар!
Ще има кралят моите услуги,
но моите молитви ще са ваши
завинаги, завинаги!

УУЛЗИ

О, Кромуел,
не смятах, че във свойте злополуки
сълзица ще пророня, ала ти
със чистата си вярност ме превръщаш
във хленчеца женичка! Да избършем
очите си и чуй от мене, Кромуел:
когато ме забравят — а това
ще бъде скоро — и заспя във хладен,
безчувствен мрамор, покрай който никой
не ще изрича името ми, ти
кажи, че Уулзи, че един, узнал

какво е славата, измерил лично
дълбоките и плитките места
в морето на честта, ти е посочил
във своето крушение път верен,
по който да изплаваш, който той
пропуснал е. Отбележи си, Кромуел,
какво погуби твоя господар!
Отблъсвай честолюбието, Кромуел,
заклевам те! Ако за този грях
Бог хвърли своите ангели във ада,
как би могъл човекът — образ Божи —
да преуспее с него? В обичта си
поставяй себе си на сетно място!
Обичай, който мрази те! Със честност
човек постига повече, повярвай,
отколкото с измами. Мир проси
и злобните езици ще замлъкнат!
Не се плаши да съдиш справедливо
и нека целите ти да съвпадат
със целите на твоята страна,
на Бога и на правдата! И, Кромуел,
ако тогава паднеш, ще си паднал
със смърт на мъченик^[30]. Служи на краля!
Сега ме отведи във моите стаи
и опиши до пени всяко нещо,
намиращо се в тях. На краля то е.
Туй расо тук и чистата ми съвест
пред Бога са едничкото, което
е моя собственост. О, Кромуел, Кромуел,
да бях на Бога служил с половина
от туй усърдие, с което служих
на краля си, той нямаше на старост
да ме остави гол сред зверовете!

КРОМУЕЛ

Търпение, милорд!

УУЛЗИ

О, аз го имам.

Напускайте ме, дворцови блага —
на двор по-висш надявам се сега!

Излизат.

[22] „... на тѣста ми“ — става дума за дук Бъкингам, за чиято дъщеря Съри е женен. Вж. д. II, сц. 1. ↑

[23] „... принц Артър“ — първи мъж на Катерина, брат на Хенри VIII. ↑

[24] „*Ego et Rex meus*“ (лат.) — аз и моят крал. ↑

[25] *Ферара* — цветущ по онова време град в Италия, на р. По. ↑

[26] „... *statuta praemunire...*“ — статутът „за предпазването“, целящ ограничаването на папското влияние в Англия, предвиждал обявяване извън закона и изземане имуществата на провинения. ↑

[27] *Луцифер* (библ.) — Луцифер бил най-чистият от ангелите, който въстанал срещу Бога и бил хвърлен в дъното на ада. ↑

[28] *Томас Мор* — става дума за прочутия хуманист, автор на „Утопия“, който противно на пожеланието на Уулзи завършил на ешафода, защото се противопоставил на развода с Катерина и не приел обявяването на Хенри за глава на английската църква. ↑

[29] „... *сираците* *закрилял е*“ — лорд-канцлерът бил покровител на малолетните сираци в страната. ↑

[30] „... *със смърт на мъченик*“ — след като получил титлата граф Есекс и станал лорд-канцлер на страната, Кромвел изпаднал в немилост и през 1540 г. бил обезглавен. ↑

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Улица в Уестминстър.

Влизат — от разни страни — двамата Благородници.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Отново добра среща!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

И на вас!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Дошли сте, за да видите навярно как лейди Ана ще напусне храма след коронацията?

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Да, за туй.

А пък преди се срещнахме, когато лорд Бъкингам излезе от съда.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Да, да. Но оня случай беше тъжен, а този радва всички.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Да, така е.

Народът, вярвам, дал е ярък израз на своята привързаност (която, да му дадем дължимото, е склонен да проявява винаги) със много забави, представления и танци.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Невиждани до днес, а и приети,
повярвайте ми, с по-голяма радост
от всякога.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

А мога ли да зная
какво съдържа този дълъг свитък
в ръката ви?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Това са имената
на тез, които според обичая
са предявили своите права
за разни длъжности във тържеството.
Като върховен сенешал^[31] ще мине
дук Съфък, а дук Норфък ще върви
във качество на лорд-маршал след него.
Останалите можете и сам
да видите в този лист.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Благодаря ви.
Ако не знаех обичая, щях
да го използвам. Но кажете, сър:
какво е станало със Катерина,
принцесата вдовица? Как е тя?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Добре, ще ви разкажа и за нея:
Кентърбърийският архиепископ
е заседавал със мнозина мъдри
духовници от неговия орден
в Дънстейбъл, на шест мили от Амптхил,
където беше въдворена тя.
Била е викана да се яви
пред тях неколkokратно, но напразно;
и за обида на съда, и още

поради туй, че кралят ни бил мъчен
от угризения на съвестта,
църковните отци са го развели
и обявили брака му със нея
за недействителен, подир което
са я изпратили във Кимболтон
и там е заболяла.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

О, горката!

Тръбен звук.

Елате тук! Кралицата пристига!

Звук на обои. Влиза шествието на коронацията в следния ред:

1. Тръбачи, свирещи живо.
 2. Двама Съдии.
 3. Лорд-кардиналт с двама Служители, които носят пред него боздугана, и торбата с канцеларския печат.
 4. Хористи и Свирачи.
 5. Кметът на Лондон с жезъл в ръка, следван от върховния Глашатай, с наметка, украсена с гербове, и позлатена корона на главата.
 6. Маркиз Дорсет^[32] със златен скиптър в ръка и златна корона заедно със Съри с графска коронка и държащ сребърен жезъл, украсен с гълъб; и двамата носят огърлици от S-образни брънки.
 7. Съфък, в церемониална роба и с корона, държащ в качеството си на върховен сенешал дълъг бял жезъл; до него върви Норфък с маршалски жезъл и също с корона на главата; и двамата носят огърлици като описаните.
 8. Носилка с балдахин, носена от четирима от Бароните на петте пристанища^[33], на която седи Ана Болийн, вече кралица, в церемониална одежда с корона и спусната коса, украсена с перли; от двете ѝ страни вървят Епископът на Лондон и Гардинър.
 9. Зад тях — старата дукеса Норфък с диадема от златни цветя, която държи шлейфа на кралицата.
 10. Няколко Благородни дами, увенчани със златни обръчи без цветя.
- Тържественото шествие бавно прекосява, спазвайки ред и чинност, сцената. Тържествен тръбен звук.*

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Великолепно шествие, ей Богу!
Онез ги знам. Но кой е она там
със скиптъра в ръката?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Маркиз Дорсет.
А другият със жезъла — граф Съри.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Чудесен благородник! А това е
дук Съфък сигурно?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Да, той е, в длъжност
на главен сенешал!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

А тоз до него
навярно е дук Норфък?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Да!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК (*гледайки кралицата*)

О, чудо!
Да те закриля Бог! Тъй дивна прелест
до днеска не съм виждал!... Честна дума,
това е ангел, сър! Кълна се, кралят
когато я прегърне, ще прегръща
богатствата на Индия! Със право
е имал угризения.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

А тези,
които носят почетния навес,
са четири барона от петте
пристанища.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Блазе им и блазе
на всички тез, които са край нея!
Оназ, която ѝ поддържа шлейфа,
е май че старата и благородна
дукеса Норфък?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Точно тя е сър.
А другите са до една графини.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Личи им по коронките. Какви
звезди наистина!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Да, да, звезди,
и често падащи!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

По-тихо, сър!

Последните от шествието излизат. Звучен тръбен звук.

Влиза Трети благородник.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Здравейте, сър! Добре сте сгорещен.
Де бяхте?

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

Във абатството, където
от хора няма где игла да пуснеш!
Направо задуших се от вонята
на радостта им!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

А дали видяхте
самата церемония?

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

О, да!
Видях я най-подробно.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

И как беше?

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

Чудесна!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Опишете ни я, моля!

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

Ще се опитам. Щом като доведе
кралицата до мястото, което
за нея бе приготвено пред хора,
блестящата река от благородни
сановници и дами се оттегли
на разстояние и я остави
да си отдъхне час във царствен трон,
открила за очите на тълпата
неземната си хубост. Честна дума,
жена с такава дивна красота
до мъж за пръв път ляга! И когато
народът я видя отблизо, храмът
изпълни се със страшен рев, какъвто
във буря правят вантите на кораб,
могъщ и многогласен: шапки, дрехи —
дори и камизоли! — полетяха
във въздуха! Лицата им да бяха
по-слабо прикрепени, днес те щяха
да бъдат и без тях! Такава радост

за пръв път виждах! Бременни с кореми
в последна седмица, като онези
машини за разбиване стени
от старо време, блъскаха тълпата
и си проправяха през нея път.
Не можеха мъжете да познаят
жените си в гъмжилото, тъй всичко
в едно се бе споило!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Е? И после?

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

Кралицата се вдигна и със скромна
походка приближи се към олтара,
където, коленичила, възнесе,
като светица, с поглед към небето,
молитва Богу. После се изправи
и поклони на хората. След туй
Кентърбърийският архиепископ
помаза я със миро, увенча я
с короната на Едуард Блажени^[34]
и ѝ подаде царствения скиптър
и гълъба, и другите предмети,
подир което хорът, придружен
от първите свирачи на страната,
изпя „Те, Deum“-а^[35]. И тя пое
със същата тържественост и блясък
обратно към двореца „Йорк“, където
ще е гощавката.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Не бива, сър,
да го наричате „двореца Йорк“.
Откакто падна кардиналтът, той
е собственост на краля и се казва
поновому „Хуайт хол“^[36].

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

Аз зная туй,
ала промяната е тъй отскоро,
че още не съм свикнал.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Кои бяха
двамината епископи отляво
и дясно на кралицата ни?

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

Стоксли
и Гардинър. Последният — епископ
на Уинчестър и секретар доскоро
на краля ни; а първият — на Лондон.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

За Уинчестърския съм чул да казват,
че не обичал нашия добър
архиепископ Кранмър.

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

Туй се знае,
но спорът между тях е още тлеещ,
а Кранмър има, ако той избухне,
добър приятел, който ще е с него.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

И кой е той — да чуем!

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

Томас Кромвел,
човек, когото кралят уважава,
и истински приятел. Той е вече
началник на Елмазната палата^[37]
и даже член на Тайния съвет.

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

И още ще напредва.

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

Несъмнено.

Но хайде с мен, любезни господа!
Отивам в двора, а пък имам толкоз
влияние, че да поканя там
двамина гости. Пътем ще ви кажа
и повече!

ПЪРВИ И ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

С голяма радост, сър!

Излизат.

[31] *Сенешал* — в оригинала High Steward — лорд, който ръководи тържествените церемонии в двора. ↑

[32] *Маркиз Дорсет* — фигурира само в шествието, но не се появява другаде в пиесата. ↑

[33] „... четирима от бароните на петте пристанища...“ — става дума за петте главни пристанища на Канала — Довър, Хейстингз, Хайт, Ромни и Сандуич. ↑

[34] *Едуард Блажени* (ок. 1002–1066) — бил последният англосаксонски крал. Прочут със своята набожност, той бил възведен в ранг на светец през 1161 г. ↑

[35] „*Te Deum*“ (лат.) — „Тебе, Боже...“ — първите думи на прочутия католически химн. ↑

[36] *Хуайт хол* — букв. „Бял дом“. Понастоящем седалище на английското правителство. ↑

[37] *Елмазната палата* — е съдържала кралските украшения и трапезни сервизи. ↑

ВТОРА СЦЕНА

В Кимболтон.

Грифит и Пейшънс въвеждат Катерина, вече в дрехи на вдовстваща принцеса и болна.

ГРИФИТ

Госпожо, как сте?

КАТЕРИНА

Смъртно болна, Грифит.
Нозете си усещам като клони,
огънати от плод, които искат
да снемат своето бреме. Дай ми стол!
Така... Сега ми полекна, Грифит,
като ме водеше, не ми ли каза,
че кардиналът Уулзи, тоз любимец
на славата, предал е Богу дух?

ГРИФИТ

Да, казах ви го, лейди, но помислих,
че, в скръб потънала, не сте ме чули.

КАТЕРИНА

Кажи ми, драги Грифит, как умрял е?
Ако добре, то може за добро
да ме е изпреварил; тъй ще имам
отде да взимам пример.

ГРИФИТ

Чух, че щом
неумолимият Нортъмбърланд
го задържал във Йорк и го повел
като заподозрян, когото чака
разследване, той заболял внезапно

тѣй тежко, че на мулето не можел
да се крепи.

КАТЕРИНА

О, бедният!

ГРИФИТ

Накрая

на няколко почивки стигнал Лестър,
отседнал във абатството и там,
почтително, посрещнат от абата
и благите му братя, казал тѣй:
„Достопочтени отче, един старец,
разбит от бурите на обществото,
желае тук да сложи морни кости —
дари му милосърдно педя прѣст!“
Полегнал и не станал. Болестта му
изострила се още и три ноци
след тази първа, вечерта към осем —
час, който бил предсказал за смъртта си, —
разплакан, каещ се, във чисти мисли
и съзерцание предал обратно
на тоя свят суетности и слава,
а на небето — по-добрата част
от себе си. И тѣй заспал във мир.

КАТЕРИНА

И тѣй да спи! И нека не му тегне,
което е извършил! Но все пак
аз бих желала, Грифит, да ти кажа,
какъв човек бе той; и ти говоря
във дух на милосърдие: той беше
човек с безкрайна гордост, постоянно
жадуващ да се мери със князете.
С интриги съумя да завладее
държавата, търгуваше открито
с духовни санове и тѣй направи,

че неговата дума бе закон.
Пред краля ни говореше лъжи,
двуличен в мислите, в словата двойствен
и милостив единствено към тези,
които бе намислил да съсипе.
Словата му големи бяха, както
голям бе той на времето, и нищо
оказаха се после, както той
сега е нищо. В личния живот
бе с долна плът и долен даде пример
на цялото духовенство!

ГРИФИТ

Госпожо,
ний лошите дела дълбаем в бронз,
добрите пишем с пръчка във водата.
Ще позволите ли да кажа нещо
във негова защита?

КАТЕРИНА

Казвай, Грифит.
Била бих зловна инак!

ГРИФИТ

Кардиналът,
макар от скромнен род, е бил безспорно
от люлката предназначен за слава.
Той беше богослов дълбок и зрял,
със убеждаващи език и мисъл.
Към който бе му враг, той беше твърд,
но със приятелите — мек и топъл.
Да, беше алчен — и това е грях! —
ала и щедър и затуй говорят
близнаците разсадници на мъдрост
във Ипсуич и във Оксфорд^[38], от които
единият порути се със него,
защото не желя да надживее

добрия, който беше го издигнал;
а другият, макар и незавършен,
е тъй прочут и раснещ, че ще носи
прославата на своя основател
по целия ни християнски свят
завинаги. Провалът го отрупа
със щастие, защото в него той,
прозрял във себе си, получи дар
блаженството да се почувства дребен
и си спечели по-голяма чест
от таз, която тоя свят ни дава,
умирайки смирен и в страх от Бога.

КАТЕРИНА

За след смъртта си не желая други
хвалители на земния ми път,
които да опазват мойта памет
от тление, освен един правдив
и честен летописец като Грифит.
Със своята умереност ти, друже,
накара ме да почета следсмъртно
тоз, който приживе ми бе омразен.
Мир на праха му! Пейшънс^[39], твойто име
припомня ми, че длъжни сме да храним
търпение към ближните. По-ниско
ме постави! Не ще те мъча дълго.
Добри ми Грифит, нареди да свирят
онази скръбна музика, която
преди нарекох свой надгробен звън,
така че да потъна във блажено
предчувствие за другата, която
очаква ме там, горе!

Тъжна и тържествена музика.

ГРИФИТ

Вече спи.

Добро девойче, нека постоим
спокойно тук, за да не я събудим.
Полека, Пейшънс!

Видение: влизат бавно шест Духа в бели роби с лаврови венци, златни маски на лицата и лаврови или палмови вейки в ръце. Те се покланят на спящата Катерина и танцуват. В определен момент на танца първите два държат над главата ѝ малък венец, докато останалите четири правят почитателни поклони. След това първите два предават венеца на следващите два, които, повтаряйки фигурата, също го надвесват над главата на спящата, след което предават венеца на последната двойка, която потрета описаното движение. В този миг, сякаш вдъхновена свише, Катерина дава в съня си признаци на радост и вдига ръце към небето. Духовете изчезват, отнасяйки със себе си венеца. Музиката продължава.

КАТЕРИНА

Къде сте, мирни духове? Нима
оставяте ме в мъката сама?

ГРИФИТ

Госпожо, тука сме!

КАТЕРИНА

Не викам вас.

Додето спях, не влезе ли тук някой?

ГРИФИТ

Не, никой не е влизал.

КАТЕРИНА

Как не е?

Не се ли появи сега един
рой благи ангели с лица-слънца,
излъчващи сияния над мен,
които ме поканиха на пир?
Те вечно щастие ми обещаха
и носеха венци, които аз
не заслужавам още, но навярно
ще ги заслужи!

ГРИФИТ

Радвам се, госпожо,
че сте видели толкоз хубав сън.

КАТЕРИНА

Кажете на свирачите да спрат!
Зле свирят и ме дразнят.

Музиката прекъсва.

ПЕЙШЪНС

Боже мой,
не виждате ли колко нейна милост
се промени? Ликът ѝ се изостри
и колко стана бледа и съвсем
студена като пръст! О, вижте само
очите ѝ!

ГРИФИТ

Отива си! Девойко,
моли се бързо!

ПЕЙШЪНС

Господи, помилуй!

Влиза Пратеник.

ПРАТЕНИКЪТ

Госпожо, вѐн...

КАТЕРИНА

Простако недодялан,
не заслужаваме ли други титли?

ГРИФИТ

Не знаеш ли, че трудно се разделя
със сана си, та тъй говориш с нея?
Веднага на колене!

ПРАТЕНИКЪТ

Умолявам
ваше величество да ми прости!
Бях груб, понеже бързах. Вьнка чака
човек на краля, пратен да ви види.

КАТЕРИНА

Пусни го, Грифит, а пък тоя тук
не искам да го гледам!

Пратеникът излиза. Влиза Капуциус.

Господине,
ако добре ви виждам, вие сте
посланикът на император Карл,
великия ми племенник, и май че
Капуциус на име?

КАПУЦИУС

Той самият
и ваш слуга, мадам!

КАТЕРИНА

Любезни сър,
откак със вас за пръв път се видяхме,
за мене положение и титла
се измениха много. Но кажете,
какво ви носи тук?

КАПУЦИУС

Дългът ми, първо,
на ваш служител, а подир това
заповедта на краля, който силно
опечален от туй, че сте нездрава,

ме прати със привети и с поръка
да ви предам най-искрена утеха
от негова страна.

КАТЕРИНА

О, драги сър,
уви, утехата му иде късно,
като помилване подир дръвника.
Навреме дадено това лекарство,
ми би помогнало, ала сега
за мене тук утеха няма друга
освен молитвите. А как е кралят?

КАПУЦИУС

Добре, мадам.

КАТЕРИНА

И винаги така
добре да е, когато бъдем — аз
сред червеи, а бедното ми име —
прокудено от кралството му!... Пейшънс,
изпратихте ли онова писмо,
което продиктувах ви?

ПЕЙШЪНС

Не, лейди.

Дава писмото на Катерина.

КАТЕРИНА

Сър, моля ви да отнесете туй
на негово величество.

КАПУЦИУС

Госпожо,
със най-голяма радост!

КАТЕРИНА

В него аз
застъпвам се за младата отливка
на нашата любов, за дъщеря му^[40] —
небето да ѝ ръсне благодат! —
с молба да я възпита в строги нрави
(тя млада е и скромна, тъй че, вярвам,
ще ги попие) и поне донейде
заради майка ѝ да я обича,
която го обичаше, небето
свидетел ѝ е колко! Освен туй
отправлям му молба добър да бъде
към моите прислужнички, които
ми бяха верни в радост и във скръб
и сред които няма ни една
достойна да не е (а пък сега
не бих излъгала^[41]), да, свръхдостойна
със своята скромност и добри обноски
за мъж добър и даже благородник.
И техните мъже ще са щастливи,
да бъде сигурен! На трето място
аз моля го, на моите слуги —
те бедни са, но въпреки това
не ме напуснаха — да изплати,
каквото им дължа, и още нещо,
за да ме помнят винаги с добро.
Ако ми бяха дали небесата
живот и средства, другояче с тях
се бих сбогувала! Това съдържа
писмото ми. И, драги господине,
заклевам ви в най-скъпото за вас,
ако желаете да имат мир
душите на умрелите, бъдете
добър към тез нещастни същества;
за Бога, ходатайствайте пред краля
да не отхвърля туй последно мое

желание!

КАПУЦИУС

Кълна се във небето,
не го ли сторя, да не съм човек!

КАТЕРИНА

Благодаря ви, честни господине,
и моля ви, смирено припомнете
на негово величество за мен!
Кажете му, че неговото бреме
напуска тоя свят. И нека знае,
че съм го благославяла в смъртта си,
защото тъй ще бъде. Моят поглед
тъмнее вече... Сбогом, господине!
Прощавай, Грифит! Пейшънс, стой до мен,
не ме оставяй!... Трябва да полегна.
Викни жените! Щом умра, момиче,
отдайте ми заслужената почит:
с момински цветове ме посипете,
за да личи, че съм била до гроб
съпруга целомъдрена. И нека
ме балсамират и изложат. После,
макар и не кралица, нека бъда
погребана с обреди на кралица
и кралска дъщеря... Не мога вече.

Всички излизат, като я извеждат.

[38] „... близнаците... във Ипсуич и във Оксфорд...“ — става дума за два прочути университета, основани от Уулзи. ↑

[39] *Пейшънс* — името на английски означава „търпение“. ↑

[40] „... за дъщеря му...“ — става дума за бъдещата кралица Мария Кървавата (1553–1558). ↑

[41] „... сега не бих излъгала...“ — защото лъжата в предсмъртните минути била смятана за най-тежък грях. ↑

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Лондон. Галерия в кралския дворец.

Влизат — от разни страни — Гардинър, предшествуван от Паж с факел, и Лъвел.

ГАРДИНЪР

Удари ли един?

ПАЖЪТ

Удари, сър.

ГАРДИНЪР

Това са часове, определени
за нуждите на нашата природа,
а не за забавления; за отдих
и крепък сън, а ние ги хабим...
Здравейте, уважаеми сър Томас!
Къде така във този нощен час?

ЛЪВЕЛ

От краля ли пристигате, милорд?

ГАРДИНЪР

От него точно, сър. И го оставих
с дук Съфък да играят на примеро^[42].

ЛЪВЕЛ

Аз трябва непременно да го видя,
преди да си е легнал. Извинете!

ГАРДИНЪР

Почакайте, сър Томас! Какво има?
Май бързате? Ако не съм нахален,
кажете ми причината! Делата,

които като призраци сноват
във полунощен час, са по-тревожни
от дневните.

ЛЪВЕЛ

С вас тъй сме близки, сър,
че бих ви казал тайна по-голяма
от тази тук: кралицата се мъчи
във тежко раждане и може би
ще свърши с мъките.

ГАРДИНЪР

Аз моля Бога
плодът да бъде жив; а виж, дървото
отскубнато бих искал да го видя,
любезни ми сър Томас.

ЛЪВЕЛ

Аз бих рекъл
„амин!“ на туй, но съвестта ми казва,
че тя е мила и че заслужава
по-светли пожелания.

ГАРДИНЪР

Сър, сър,
послушайте ме! Ние двама с вас
еднакво мислим. Зная ви набожен
и ще ви кажа: вярвайте ми, няма
добро да видим — знайте го от мен! —
додето Кранмър, Кромуел — тези две
маши в ръцете й — и тя самата
не бъдат в гроба!

ЛЪВЕЛ

Но това са, сър,
двамината най-видни във страната:
за Кромуел е известно, че освен

пазител на Елмазната палата
е Страж на свитъците^[43], а отскоро
и кралски секретар; при туй на път
към нови почести в туй наше време.
Архиепископът е също влязъл
под кожата на краля — кой ще каже
и дума против него?

ГАРДИНЪР

Има, има,
които ще я кажат! Аз самият
съм казвал своето мнение за него.
И мога да ви кажа, сър: днес точно
доказах пред Съвета — тъй като,
уверен съм в това, внушавах вяра, —
че той е черен архиеретик
и чума, заразяваща страната!
Разпалени, веднага те разкриха
това на краля, който тъй се вслуша
в словата ни, че в кралската си грижа,
предвиждайки бедите за страната,
изтъкнати му ясно, заповяда
архиепископът да бъде утре
извикан пред Съвета. Той, сър Томас,
е плевел, който трябва да изскубнем!...
Но аз ви бавя много. Лека ноц!

ЛЪВЕЛ

Вам също, сър! На вашите услуги!

Гардинър и Пажът излизат.

Влизат Кралят и Съфък.

КРАЛЯТ

Не искам вече да играя, Чарлз.
Умът ми е във друго. По-добър сте.

СЪФЪК

До днес, кралю, не съм ви побеждавал.

КРАЛЯТ

Да, рядко се е случвало и знайте,
че няма да успеете, когато
внимавам във играта. Казвай, Лъвел,
кралицата ни как е?

ЛЪВЕЛ

Не можах
да ѝ говоря лично, но предадох
на нейната прислужница това,
което ми заръчахте, и тя
се върна със смирена благодарност
от вашата съпруга и със просба
да молите Всевишния за нея.

КРАЛЯТ

Какво говориш? Да го моля? Как?
Нима е вече почнало?

ЛЪВЕЛ

Да, сър.
Прислужницата каза, че вървяло
с ужасни болки, всяка от които
била направо смърт!

КРАЛЯТ

О, бедна моя!

СЪФЪК

Да ѝ помогне Бог благополучно
да се освободи и ви зарадва
със здрав наследник!

КРАЛЯТ

Вече е среднощ —
отивайте да спите и спомнете
в молитвите си бедната кралица!
Бих искал да съм сам. Тежат ми мисли,
неискащи присъствие на други.

СЪФЪК

Спокойна нощ, кралю! И ще се моля
за нашата кралица.

КРАЛЯТ

И на вас
спокойна, драги Чарлз!

Влиза Дени.

Е? Казвай, Дени!

ДЕНИ

Кралю, по ваша заповед доведох
архиепископа.

КРАЛЯТ

Ха! Кентърбъри?

ДЕНИ

Да, него, господарю.

КРАЛЯТ

Де е той?

ДЕНИ

Тук. Чака да го викнете.

КРАЛЯТ

Да влезе!

Дени излиза.

ЛЪВЕЛ (*настрани*)

Това ще е във връзка с туй, което
говореше епископът. Навреме
пристигнах тук.

Влиза отново Дени, водейки Кранмър.

КРАЛЯТ

Вий там, освободете
галерията!

Лъвел се забавя.

Чувате ли? Ха!
Махнете се веднага! Я ги гледай!

Лъвел и Дени излизат.

КРАНМЪР (*настрани*)

Страхувам се. Защо се мръщи тъй?
Познавам този негов мрачен израз.
Не ще е на добро!

КРАЛЯТ

Навярно, сър,
желаете да чуете защо
съм ви повикал?

КРАНМЪР (*коленичи*)

Моят дълг очаква
да чуе волята на своя крал.

КРАЛЯТ (*повдига го*)

Станете, драги лорде Кентърбъри!
Добре ще е да се разтърпчем малко.

Елате, имам новости за вас.
Подайте ми ръка! О, драги мой,
повярвайте ми, много ми е трудно
да ви го кажа, да, и неприятно,
но няма как... За мое най-голямо
неудоволствие от доста хора
чух тежки и повтарям го, да, тежки
оплаквания срещу вас, които,
обсъдени, принудиха Съвета
и мен самия да ви призовем
пред него тая сутрин. И понеже
вий няма да успеете — безспорно —
да се оневините, без по точки
да се разгледат многото въпроси,
които искат отговор, ще трябва
да се въоръжите с търпеливост
и временно смените своя дом
със Тауър. Вий член сте на Съвета
и туй налага се, защото никой
свидетел иначе няма да посмее
да бъде срещу вас.

КРАНМЪР *(коленичи отново)*

Благодаря ви.

Приветствам тази хубава възможност
да ме пресеете и отделите
зърно от плява в моите дела,
защото знам, че в таз страна, уви,
съм повече от всеки друг мишена
за злостните клеветници!

КРАЛЯТ

Стани,

мой драги Кентърбъри! Твойта честност
и неподкупност пуснали са корен
във мене. Дай ръката си, вдигни се!
Ела да се разходим! Боже мой,

какъв човек си ти? Не те разбирам!
Ще молиш — мислех — да те съпоставя
със твоите обвинители, така че,
чул истината, да не те подлагам
на други мъки.

КРАНМЪР

Славни господарю,
мой щит са моите искреност и честност.
Загубя ли ги, сам ще тържествувам
със своите противници, когато
се проваля; защото, какво струвам,
лишен от тях? Не се боя от нищо,
което против мене би могъл
да каже някой.

КРАЛЯТ

А не си ли чувал
за своето положение? Ти имаш
противници не малки и не малко,
и съответни по размер и брой
ще са интригите им, а пък знаем,
уви, в съда невинаги надвива
оназ страна, която е правдива.
Поквареният ум ще си намери
покварени езици да говорят
под клетва срещу тебе. Тез неща
са ставали и стават. Силни хора
ти имаш против себе си и силна
е тяхната ненавист. Или мислиш,
че може да си по-щастлив (във съд
с лъжесвидетели — за туй говоря),
отколкото когато бил е жив
на този свят порочен Оня, чийто
служител си? Не си играй! Ти взимаш
за плитко трапче бездната и сам
обричаш се на смърт!

КРАНМЪР

Невинността ми
предава се на Бога и на вас:
закриляйте я, иначе съм паднал
във хитрата им клопка.

КРАЛЯТ

Не унивай!
Те могат да надвият само с наше
съгласие. Така че успокой се,
яви се тази сутрин пред Съвета
и ако те с нападките си стигнат
дотам, че да поискат да те пратят
във Кулата, използвай всеки довод
срещу това и със каквато сила
изисква случаят. Ако ударят
молбите ти о камък, покажи им
тоз пръстен тука и се позови
на краля си... Нещастникът! Той плаче.
О, вярвам, честен е! Чистосърдечен,
каквото няма втори в мойто кралство,
кълна се в Богородица!... Върви
и изпълни съвета ми!

Кранмър излиза.

Сълзите
му задушават думите.

Влиза Възрастна дама, следвана от Лъвел.

ПРИДВОРЕН (отвън)

Назад!

ДАМАТА

Кой? Аз назад? Вестта, която нося,
допуска всяка дързост! Господарю,

рой ангели със радостни криле
да осенят главата ти!

КРАЛЯТ

Отгатвам
вестта ти по вида ти. Казвай „да“
и прибави „момче“!

ДАМАТА

Да, да, детенце,
и то какво чудесно! Небесата
да го благословят за днес и утре!
Момиче е, но обещава много
момчета подир себе си^[44]! Кралю,
кралицата желае да ви види
и запознае с новото човече.
Прилича ви тъй, както си приличат
череша и череша!

КРАЛЯТ

Лъвел!

ЛЪВЕЛ

Сир?

КРАЛЯТ

Отивам при кралицата ни. Дай й
стотина марки!

Излиза.

ДАМАТА

Как? Стотина марки?
Пресвята Богородице, това е
награда за последния слуга!
Ще ми изръси повече или

от мрънкане ще му скъся живота!
Затуй ли му разправях, че била му
приличала? Ако не ми плати,
ще си оттегля думите, ей Богу!
Отивам подир него да кова
желязото, додето е горещо!

Излизат.

[42] *Примеро* — игра на карти от Шекспирово време. ↑

[43] *Страж на свитъците* — титла на главния пазител на кралските архиви. ↑

[44] „... но обещава много... подир себе си...“ — несбъдването на това предсказание струвало живота на Ана Болийн. Но новороденото станало най-великата кралица на Англия. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Пред залата на Съвета.

Влизат Кранмър, Пристави, Пажове и други, чакащи пред вратата.

КРАНМЪР

Навреме съм, надявам се, макар че човекът, който дойде да ме вика, ми казваше да бързам... Ха! Как може? Затворено!... Хей! Кой е тука? Ти не ме ли знаеш?

Влиза Вратарят.

ВРАТАРЯТ

Знам ви, но не мога да ви помогна с нищо, сър.

КРАНМЪР

Защо?

ВРАТАРЯТ

Ще трябва ваша милост да почака, додето ви извикат.

КРАНМЪР

Значи тъй...

Влиза Доктор Бътс.

БЪТС (настрани)

Това е издевателство! Добре че попаднах тук. Веднага ще отида

при краля да му кажа!

КРАНМЪР (*настрани*)

Това беше

Бътс, лекарят на краля. Той ми хвърли,
минавайки, такъв загрижен поглед!
Не дай си Боже да направи гласен
тоз мой позор и срам! Не се съмнявам,
на враговете ми това е дело
(дано ги Бог обърне към доброто,
аз зло не съм им сторил); те го правят,
за да сломят достойнството ми. Инак
защо ще карат члена на Съвета
да чака пред вратата им с момчета,
лакеи и слуги? Но тъй да бъде —
търпение!

На един прозорец горе се показват Кралят и Бътс.

БЪТС

Ще ви покажа, господарю, гледка...

КРАЛЯТ

Къде? Каква?

БЪТС

Каквато ваша светлост
не вярвам да сте виждали до днес.

КРАЛЯТ

По дявола, показвай!

БЪТС

Погледнете!

Лорд Кентърбъри в новия му ранг:
с осанка важна, чакащ пред вратата

в компания на пажове, лакеи
и пристави!

КРАЛЯТ

Ха! Вярно че е той!
Така ли се почитат помежду си?
Добре е, че един стои над тях!
Надявах се, че имат, щом не съвест,
поне приличие, за да не карат
един човек със неговите ранг
и близост до престола ни да чака,
додето те решат да го извикат
като момче със млинчета! Ей Богу,
това е низост. Бътс! Да ги оставим!
Ще си говорим пак!

Той и Бътс се скриват зад завеската. Кранмър и слугите остават встрани.

ТРЕТА СЦЕНА

Залата на Съвета. Внасят голяма маса и столове и ги поставят под кралския трон.

Влизат Лорд-канцлерът, Съфък, Норфък, Съри, Лорд-камерхерът, Гардинър и Вратарят. Лорд-канцлерът сядва вляво на горния край на масата; останалите заемат места от двете му страни; Кромуел сядва на долния край на масата в качеството на секретар; едно кресло до лорд-канцлера, предназначено за Кентърбърийския архиепископ, остава празно.

ЛОРД-КАНЦЛЕРЪТ

Оповестете, лорде секретар,
защо сме се събрали!

КРОМУЕЛ

Главна точка
на заседанието е въпросът
за лорда Кентърбъри, господа.

ГАРДИНЪР

Той знае ли?

КРОМУЕЛ

Да, сър.

НОРФЪК

Кой чака там?

ВРАТАРЯТ

Отвън ли, ваша милост?

ГАРДИНЪР

Да, отвън.

ВРАТАРЯТ

Лорд Кентърбъри. И стои отдавна
на ваше разпореждане, милорди.

ЛОРД-КАНЦЛЕРЪТ

Пусни го!

ВРАТАРЯТ (*към Кранмър*)

Ваша милост, вече може
да влезете!

Кранмър се приближава към масата на Съвета.

ЛОРД-КАНЦЛЕРЪТ

Повярвайте, милорд, скърбя дълбоко,
че трябва в тоз Съвет да гледам празно
креслото ви. Но всички сме човеци
със своите слабости и плът, подвластна
на страстите — малцина между нас
са ангели; поради тази слабост
и липса на разсъдък вие, който
би трябвало да бъдете наставник
за всички нас, извършихте простъпка,
и то голяма — първо срещу краля,
след туй срещу закона — със това, че
натъпкахте страната с капелани,
насаждащи учения, които
по наше сведение са различни
от истинното и като такива
са ереси, способни да докарат
разруха гибелна, ако не бъдат
изправени навреме.

ГАРДИНЪР

И то с твърдост,
защото, лордове, онез, които
обяздват непокорните жребци,
не ги потупват с длан, ами им стягат
муцуните с юзда и ги бодат

със шпори във корема, докато
не ги превият. Ако ний, нехайни
или неискащи да накърним
от детско състрадание честта
на някого, оставим тази болест
да се разраства, то тогава сбогом
на всякакво лечение! А сетне
какви ще бъдат следствията: смут,
метежи, общ провал, тъй както ярко
свидетелства безрадостният пример
от Северна Германия, за който
с прискърбие ний спомняме си всички^[45].

КРАНМЪР

Почтени лордове, дотук във своите
живот и дейност аз съм се старал,
и то с немалко труд, да правя тъй, че
учението ми и строгостта
на мойта власт да следват неотклонно
един и същи път; и цел за мене
бе винаги доброто. Няма друг
на тоя свят (говоря с чиста съвест)
да мрази и преследва като мене
във службата и в съвестта си всички
рушители на вътрешния мир.
Дай Боже кралят ни да среща само
тъй верни нему! Ала тез, които
се хранят със ненавист и със завист,
не се боят да хапят най-добрите.
Аз моля ваши милости във хода
на тоз процес да бъде позволено
на моите обвинители (които
и да са те) в лицето да ми хвърлят
каквито имат доводи!

СЪФЪК

Милорд,

това е невъзможно. Вий сте член на Висшия съвет и кой ще смее да хвърли обвинение към вас?

ГАРДИНЪР

И тъй като очакват ни дела от по-голяма важност, с вас ще трябва да бъдем кратки. Волята на краля, приета и от нас, е вие, сър, за по-добрия ход на този процес от днес да бъдете изпратен в Тауър. Към частното лице, каквото там ще бъдете, мнозина ще посмеят да хвърлят обвинения и мисля, че трудно ще се справите със тях!

КРАНМЪР

Благодаря ви, лорде Уинчестър. Вий винаги били сте мой приятел и тъй сте милостив, че срещу мен ще бъдете съдебен заседател и съдия навярно. Знаем целта ви: да ме погубите! А по`подхожда на божия служител любовта, отколкото тщеславието, сър. Към себе си възвръщайте със благост душите заблудени и недейте отблъсква никоя! А в туй, че чист след вашите нападки ще остана, съмнения аз, вярвайте ми, имам не повече, отколкото задръжки вий имате, когато всекидневно творите зло. И повече бих казал, но почитта към сана ви ме спира!

ГАРДИНЪР

Милорде, вий сте явен еретик!

За който ви познава е безспорно,
че слабост крие се под тези ваши
усуквания!

КРОМУЕЛ

Лорде Уинчестър,
прощавайте, но вий сте твърде остър.
Към тъй високи личности, макар и
да са се провинили, вие трябва
да спазвате учтивост зарад туй,
което са били. Жесток е, който
потиска падналия.

ГАРДИНЪР

Извинете,
почтени лорде секретар, но вам
от всички тук най-малко се полага
да казвате това.

КРОМУЕЛ

Защо, милорд?

ГАРДИНЪР

Защото зная, че сте покровител
на тази нова секта! Да, вий също
сте под съмнение!

КРОМУЕЛ

Кой, аз?

ГАРДИНЪР

Да, вие!

КРОМУЕЛ

Бих искал вий да сте наполовина
тъй честен като мен! Тогаз народът
с молитви би ви срещал, не със страх.

ГАРДИНЪР

Ще помня тези нагли ваши думи!

КРОМУЕЛ

И своя нагъл начин на живот
помнете също!

ЛОРД-КАНЦЛЕРЪТ

Туй е вече много!
Прекъсвайте!

ГАРДИНЪР

Аз свърших!

КРОМУЕЛ

И аз също!

ЛОРД-КАНЦЛЕРЪТ

Сега за вас, милорд. Решено бе,
по мое мнение единодушно,
да бъдете отведен и затворен
във Тауър до по-нова разпоредба
на негово величество. Милорди,
съгласни ли сте всички с туй?

ВСИЧКИ

Съгласни!

КРАНМЪР

Милорди, няма ли по-мека мярка
от пращането в Тауър?

ГАРДИНЪР

Как по-мека?
Какво сте чакали? Какъв досадник?
Да се повикат стражите!

Влизат Стражи.

КРАНМЪР

За мен?

Нима като изменник ще ме водят?

ГАРДИНЪР

Вземете го и го предайте в Тауър!

КРАНМЪР

Постойте, господа! Аз имам още две думи да ви кажа. Вижте туй!

Показва им кралския пръстен.

По силата на този пръстен аз изтеглям справедливото си дело от ноктите ви, съдници без милост, и го предавам в благите ръце на краля, наш върховен господар!

ЛОРД-КАНЦЛЕРЪТ

Милорди, този пръстен е на краля!

СЪРИ

Не е подправен!

СЪФЪК

Честна дума, той е!

Аз казах ви, че ако търколим тоз тежък камък, той ще изпомачка самите нас!

НОРФЪК

Допускате ли вие, че кралят ни ще позволи да падне и косъм от главата му?

ЛОРД-КАНЦЛЕРЪТ

Сега

това е ясно. Колко ли цени пък
самата му глава! Да можех някак
да се измъкна чист!

КРОМУЕЛ

Умът ми каза,
че ако сбирате отгук и там
мълви и клюки срещу тоз човек,
чиято честност само Сатаната
и неговите ученици мразят,
вий огъня раздухвате, от който
ще изгорите. Ха сега се дръжете!

Влиза Кралят. Той изглежда сърдито членовете на Съвета и сядат.

ГАРДИНЪР

Могъщи господарю, колко много
признателност дължим на небесата
затуй, че са ни дали крал не само
добър и мъдър, но и тъй дълбоко
благочестив: крал, който вижда своята
най-първа гордост в святата ни църква
и с цел да подчертае своя дълг
и уважение към нея, ето,
дошъл е да участва самолично
във спора й със тоз голям престъпник.

КРАЛЯТ

Вий винаги били сте първи майстор
в импровизираните комплименти,
епископе на Уинчестър, но знайте,
че тука днес дошъл съм не да слушам
ласкателства, които са за мен

прозрачни твърде много, за да скрият
вината ви. Не ще ти се поддам!
Като домашно кученце въртиш ти
езика си, дано ми се харесаш,
но лъжеш се във мене — аз те зная:
по нрав си ти жесток и кръвожаден!...

Към Кранмър.

Седни, добри човече! И да видим
дали най-гордият и дързък тука
ще има смелост да те пипне с пръст!
Кълна се, по-добре ще е за него
да е умрял, наместо да помисли
за миг, че туй кресло не ти подхожда!

СЪРИ

Угодно ли ви е...

КРАЛЯТ

Не, сър, не ми е
угодно никак! Мислих си, че имам
в Съвета си разумни, мъдри хора,
но тук не виждам ни един такъв!
Или прилично беше, господа,
да карате тоз благ, добър човек —
а между вас малцина заслужават
туй звание! — тоз честен мъж да чака
пред вашата врата като въшливо
хлапе за всичко! Него, който — срам! —
по сан и произход е равен вам!
Нима във своята заповед съм казал
дотоам да се забравите? Аз право
ви дадох да го съдите, но както
съветник съди се, а не лакей!
Тук има, виждам, някои, които —
при туй от злоба, не от справедливост —
без жал го биха пратили на смърт,

ако възможност имаха, каквато,
додето жив съм, няма да получат!

ЛОРД-КАНЦЛЕРЪТ

Велики господарю, разрешете
на моя слаб език да защити
присъстващите тук. Ако решиме
да бъде той затворен, туй бе само
защото искахме чрез съд законен
да го очистим пред света, а не —
повярвайте на честната ми дума —
от лична злоба, сигурен съм в туй!

КРАЛЯТ

Добре, добре! Срещнете го тогава,
с любов и почит! Той ги заслужава.
За тоз човек бих казал само туй:
че ако може крал да е длъжник
към поданик, то аз за верността му
и безупречната му служба съм
такъв към него! Тъй че, господа,
без много приказки го прегърнете,
разкайте се и се сдобрете с него!
Към теб, лорд Кентърбъри, имам дребна
молба, която няма да отхвърлиш,
надявам се: едно чудесно малко
момиченце очаква да получи
свето кръщение. Бъди му кръстник!

КРАНМЪР

Най-славният владетел би се радвал
на тази чест. С какво съм я заслужил
аз, бедният ви поданик?

КРАЛЯТ

Не бой се,
ще си спестиш кръщелните лъжички —

със теб ще бъдат две заможни дами:
дукеса Норфък и маркиза Дорсет.
Лорд Уинчестър, отново ви приканвам
да го прегърнете!

ГАРДИНЪР

Със чиста радост
и братска обич, сър.

КРАНМЪР

Небето вижда
как ценни са за мене тези думи!

КРАЛЯТ

Тез радостни сълзи, добри човече,
издават твойто искрено сърце.
Със право, виждам, хората говорят:
„Към Кентърбъри проявиш ли злоба,
приятел ще го имаш чак до гроба!“
Но да побързаме. Нетърпелив съм
да видя християнче това бебе...
и радостен, че ви сплотих в едно.
Ако остане спойката ви здрава,
аз сила ще спечеля, вие — слава!

Излизат.

[45] „... пример от Северна Германия... всички“ — тези думи се отнасят до селските въстания, възглавявани от Томас Мюнцер в Саксония (1524) или до анабаптистките бунтове в Мюнстер (1535). ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

В двора на кралския дворец.

Шум на тълпа зад сцената. Влизат Вратарят и неговият Помощник.

ВРАТАРЯТ

Стига сте си драли гърлата, негодници! Това не ви е арена за мечки! Затворете си устата, простаци невъзпитани!

ГЛАС (отвън)

Господин вратар, аз съм от двореца! Чака ме кухнята!

ВРАТАРЯТ

Чака те бесилката, разбойнико! И ще увиснеш на нея! Къде се намиращ, че си се разкряскал така!... (Към Помощника.) Донеси ми дузина тояги, ама по-яки, и от чепатите — това какво са? Клечки някакви! — да им почеша кратуните аз! Кръщение искали да гледат! Пиво и банички ви се искат на вас, нехранимайковци!

ПОМОЩНИКЪТ

Спокойно, сър! Не можем ги разпръсна освен с топовни изстрели. По-лесно ще ги накараме да се успят на утрото на майския ни празник^[46]! Не се поместват — все едно да искаш да мръднеш „Свети Павел“^[47] от площада!

ВРАТАРЯТ

И как нахлуха, дявол да ги вземе?

ПОМОЩНИКЪТ

Отде да зная! Как нахлува прилив? Каквото човек може да направи с трифутова тояга (вижте само

какво ми е останало от нея!),
направих го!

ВРАТАРЯТ

Не си направил нищо!

ПОМОЩНИКЪТ

Не съм Самсон^[48], ни Колбранд, ни сър Гай^[49]
да ги кося, но честна дума, сър,
ако една глава, добра за удар —
на мъж или жена, на млад и стар,
на рогоносец или рогосложец,
пропуснал съм, да не опитам вече
говежда рибица, а от това
за мене, Бога ми, по-лошо няма!

ГЛАС (отвън)

Чувайте, господин вратарю!

ВРАТАРЯТ

Ще ти чуя ей сегичка един вратарски по врата!... Ти дръж
затворено!

ПОМОЩНИКЪТ

Ама натискат, какво да правя?

ВРАТАРЯТ

Какво ли? Да трепеш на дузини! Това да правиш! Тук да не е
Мурфийлд^[50], та да гледат парада! Или сме докарали в двореца
някакъв индианец с голяма бухалка, та жените се трупат толкова?
Господи помилуй, какъв бардак от блудство, какво натискане пада!
Християнин да не съм, ако това кръщелниче не докара хиляди нови!
Бащи, кръстници, всички са тук!

ПОМОЩНИКЪТ

Толкова повече лъжички ще паднат, сър! До вратата има един,
медникар трябва да е, с нос, червен като мангал^[51], и духа от всяка

ноздра по десет горещника!... Съседите му все едно, че са на екватора — не им трябва друг пъкъл за греховете! Три пъти го праснах по тиквата тоя огнен змей и той три пъти блъвна из носа си срещу мене! И още стои, не мърда, като бомбарда, готов да даде залп към нас! Една малоумна галантеристка до него така се развряка по мене, задето съм бил запалил този пожар, че ѝ хвъркна чучулката от главата. Веднаж цапнах нея вместо метеора, тя викна: „Бият!“ и видях как четиридесетина здравеняци с тояги, надеждата на „Странд“^[52], дето тя живее, тичаха отдалеч да ѝ помогнат. Те върху мене, аз не отстъпвам, завърза се ръкопашен бой. Не им се давах, но когато една шайка момчетии зад тях ме обсипа с градушка от камъни, бях принуден да прибера честта си в ножницата и да се оттегля. Дяволът ги водеше, сигурен съм!

ВРАТАРЯТ

Това са същите момчета, дето реват в театрите и се бият за една набита ябълка и които никоя публика не може да търпи освен сганта на Тауър Хил и паплачта на Лайм хаус^[53], техни лика-прилика. Натиках неколцина от тях в дранголника и те ще ми поиграят там три дни, въвн от десерта на площада, дето ще им го сервират накрая двамина с камшици!

Влиза Лорд-канцлерът.

ЛОРД-КАНЦЛЕРЪТ

О, Боже Господи, каква тълпа!
И продължава да нараства, сякаш
тук има панаир! Къде са тези
ленивци, дето трябваше да пазят?...
Добре сте си изпълнили дълга!
Таз паплач от предградието трябва
да са ви все приятели! Сега
как мислите, че дамите ще минат
оттука след кръщавката?

ВРАТАРЯТ

Милорд,
човеци сме и онова, което
възможно беше, без да им дадем
да ни разкъсат, сторихме го. Цяла
войска не би ги спряла!

ЛОРД-КАНЦЛЕРЪТ

Ако кралят
ме смъмри за това, ще ви поставя
във пранги и отрупам с тежки глоби
за вашето нехайство! Мързеливци —
поставени да пазят, а седят
край дамаджаните и се наливат!

Тръбен звук.

Ха, чухте ли? Процесията иде!
Вървете да отворите широка
пътека, за да минат, иначе, знайте,
ще ви намеря в „Маршалси“^[54] квартира
за два-три месеца!

ВРАТАРЯТ

Сторете място!
Пътека за принцесата!

ПОМОЩНИКЪТ

Ей ти,
дингил, дръпни се, да не те помилвам
по тиквата!

ВРАТАРЯТ

Ти, в шаяка, веднага
пусни се от решетката или
ще изхвърчиш над нея!

Излизат.

[46] „... на майския ни празник“ — на този голям английски празник хората излизали на улиците преди изгрев-слънце. ↑

[47] „Свети Павел“ става дума за катедралата на Лондон. ↑

[48] Самсон (библ.) — прочут със своята сила вожд на еврейското племе, който, пленен от филистимляните, изкъртил и отнесъл до близката планина вратата на града, в който бил затворен. ↑

[49] „... ни Колбранд, ни сър Гай...“ — в рицарските романи бил описван двубоят между Гай Уорикски и датския гигант Колбранд, в който Гай излиза победител. ↑

[50] Мурфийлд — поле, разположено северно от Лондон, на което се правели военните упражнения и паради. ↑

[51] „... медникар... с нос червен като мангал...“ — медникарите били известни като пияници. ↑

[52] „Странд“ — многолюдна улица по времето на крал Джеймз I. ↑

[53] „... Тауър Хил... Лаймхаус...“ — Тауър Хил, където бил най-прочутият ешафод, събирал низките слоеве на лондонското население. Лаймхаус бил пристанищната част на града, също прочута с грубите си обитатели. ↑

[54] „Маршалси“ — известен затвор в лондонския квартал „Сатърк“. ↑

ПЕТА СЦЕНА

В кралския дворец.

Влизат, свирейки, Тръбачи; след тях двама Градски съветници, Кметът на града, Главният глашатай, Кранмър, Норфък с маршалския жезъл, Съфък, двама Благородници, носещи големи купи с триножници за кръщелни дарове; след тях други четирима Благородници, носещи балдахин, под който върви с кръщелничето в ръце кръстницата — Дукеса Норфък, чийто шлейф е носен от Дама; следват втората кръстница — Маркиза Дорсет, и други знатни Дами. Шествието прави кръг по сцената и спира.

ГЛАШАТАЯТ

О, висши небеса, дарете в безкрайната си щедрост дълги дни и безмерно щастие на великата и могъща принцеса на Англия Елизабет!

Тръбен звук Влиза Кралят, следван от Свита.

КРАНМЪР (коленичи)

За вас и нашата добра кралица
тез две достойни кръстници и аз
тъй молим се: каквито благодати
небето пази, за да одарява
родители със тях, да ги изсипе
над вас чрез тази мъничка принцеса!

КРАЛЯТ

Архиепископе, благодаря ви!
А как я кръстихте?

КРАНМЪР

Елизабет.

КРАЛЯТ

Станете!

Целува детето.

Благословията ми с таз целувка
вземи, дете! Небето милосърдно
да те закриля винаги!

КРАНМЪР

Амин!

КРАЛЯТ

Почтени кръстници, вий бяхте щедри
до разточителство. Благодаря ви
от все сърце; и туй ще ви повтори
и тази лейди, като проговори
достатъчно английски!

КРАНМЪР

Господарю,
изслушайте ме, тъй като небето
ми казва: говори!... И нека никой
ласкателство не търси в моите думи,
защото подир време ще се види,
че верни са били: таз кралска рожба,
макар и още в люлка, обещава
за Англия безброй блага, които
след време ще съзряят. Тя ще бъде
(макар че тук малцина ще го видят)
прекрасен пример за безчет крале,
съвременници нейни, че и техни
наследници. На Савската царица^[55]
тя няма да отстъпва по ламтеж
към мъдрост и добро; и даже всички
достойнства дивни, от които нявга
е бил изваян този образец
на царствена владетелка, ще бъдат
във нея удвоени. И затуй,
закърмена от истината чиста,
съветвана от помисли набожни,
тя срещана ще бъде с благослов

от своите поданици и със страх —
от своите противници, които
глави ще свеждат като бита нива
пред нейното могъщество. И с нея
ще расне благоденствието, тъй че
през нейното царуване тук всеки
спокойно ще се храни под лозата,
която сам садил е, и ще пее
към своите съседи песни мирни
и весели. Ще бъде славен Бог
по верен начин и край нея всички
от нея ще се учат да вървят
по пътя на честта и само с чест
величие ще искат да добиват,
а не със знатна кръв. И този мир
не ще угасне с нея, да, защото
подобно девствената птица Феникс —
която, щом умре, от пепелта си
поражда свой наследник, не по-малко
достоеен за възхита — и тя също,
когато Бог при себе си я вземе,
ще предаде достойнствата си дивни
на едного^[56], когото тоя свят
ще види от свещената ѝ пепел
да се възнеса в небосвода горе,
досущ светило, ясно като своята
предшественица и скрепено също
тъй здраво като нея. Любовта,
обилието, силата, мирът
и истината — дотогаз слуги
на туй детенце — негови ще станат
и ще увият ствола му подобно
на къдрава лоза. И вредом, гдето
сияе това слънце, ще сияят
честта и името му и ще раждат
държави нови^[57]. Той могъщи клони
като планински кедър ще разпери

нашир и дълж и неговата слава
децата на децата ни ще видят
и ще отправят своята благодарност
към Господа!

КРАЛЯТ

Говориш чудеса!

КРАНМЪР

За щастие на Англия ще има
тя много дни и ни един не ще е
неувенчан с добро. О, ако можех
дотук да зная само! Но и тя
ще трябва да умре: светците горе
очакват я. И лилийна девица
във гроба си ще слезе тя, така че
цял свят с дълбока скръб ще я оплаче.

КРАЛЯТ

Архиепископе, за първи път
се чувствам мъж. Преди това щастливче
не бях направил нищо. Това твое
пророчество дотолкоз ме възрадва,
че щом духът ми иде на небето,
навярно ще поискам там отгоре
да видя какво прави мойто чедо
и ще възславя Вишния!... И тъй,
благодаря на всички ви, на вас,
достойни кмете, и на всички ваши
съветници. Оказахте ми чест
със своето присъствие и аз
ще ви докажа своята благодарност.
Да тръгваме! Кралицата желае
да ви благодари — ей Богу, инак
ще заболее! И не искам никой
да работи на този светъл ден.
Това хлапе издало е повеля

да бъде смятан делникът неделя!

Излизат.

[55] *Савската царица* (библ.) — Балкида, царица на Саба, смаяла дори цар Соломон със своята мъдрост. ↑

[56] „... на едного...“ — след дългото славословие на Елизабет I следва възхвалата ѝ към наследил я на трона Джеймс I. ↑

[57] „... държави нови“ — може би намек за колонията Вирджиния в Северна Америка, която през 1612 г. получила от Джеймс I нова конституция. ↑

ЕПИЛОГ

На бас ловим се, нашата пиеса
не може всекиму да се хареса.
Онез, които са платили тук,
за да прохъркат някой час и друг,
събудени от нашите фанфари,
ще нарекат похватите ни стари
и тъй нататък. Други пък, дошли
да видят сценки с подигравки зли
над градския живот и гръмогласно
да викат: „Духовито!“, и тях, ясно,
не сме задоволили. И тогаз
какво остава ни? — се питам аз.
Една надежда само: във доброто
тълкуване на дамите, защото
те — знайно е — са пълни с добрина,
пък ние им показахме една
на тях подобна! А с усмивка блага
те срещнат ли играта ни, веднага
и господата ще ни уважат,
понеже неучтиво е мъжът
на съдник строг премного да се прави,
щом драмата на дамата се нрави!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.